

ضرورت تدوین برنامه آموزشی مدیریت بحران در طراحی شهری^۱

علیرضا فلاحي^۲

دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی

کلیدواژگان: آموزش مدیریت بحران، سکونتگاه‌های انسانی، سانه، دانشکده معماری و شهرسازی.

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان مطالعه تطبیقی آموزش مدیریت بحران و بازسازی پس از سانحه در مراکز آموزش عالی است که به سفارش معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۹۱ به قلم نگارنده به پایان رسید. در روند جستجوهای اینترنتی دانشجویان کارشناسی ارشد بازسازی پس از سانحه دانشگاه شهید بهشتی ورودی ۱۳۸۹ مشارکت کردند که بدینوسیله از آنان قدرانی می‌شود؛ ماهان ایگدر، علی حسینی، تارا جلالی، مرضیه حسینی، سیما سلیمان‌زاده، مریم مهدویه، نسیم توکلی، یاسمن شهرزاد ابراهیمی، عاطفه هاشمیان، سارا سلجوقی، نفیسه فاضل خلیلی، همچنین خانم تارا جلالی کارشناس ارشد بازسازی پس از سانحه در تعطیل داده‌ها و نمودارها مؤثر دانستند.

2. alfalahi30@gmail.com

با بحران در کشور نیز بررسی شد. با بهره‌گیری از روش تطبیقی، شرح دروس و دوره‌ها به دو گونه مقایسه شدند. ابتدا میزان فراوانی دوره‌ها در دانشگاه‌های جهان به تفکیک پنج قاره شناسایی و دروس با فراوانی افزون‌تر شناسایی شدند و سپس مقایسه دروس از نظر میزان فراوانی موضوعی طبقه‌بندی و رتبه‌بندی شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که، اگرچه رویکردهای گوناگونی از مقوله مدیریت بحران در مراکز آموزش عالی در مرتبه‌های مختلف دانشگاهی آموزش داده می‌شوند، لیکن مدیریت بحران سکونتگاه‌های انسانی در دانشکده‌های معماری و شهرسازی موضوع نسبتاً جدیدی محسوب می‌شود. افزون بر این، به‌جز تعدادی از دانشگاه‌ها که مقوله بازسازی پس از سانحه به صورت یک دوره مجزا در آن‌ها تدریس می‌شود، دیگر مراکز آموزش عالی موضوع بازسازی را در زمره یکی از دروس اصلی خود در کنار سایر مباحث در دوره‌های مدیریت بحران گنجانده‌اند. به بیان دیگر، دوره آموزشی فنی بازسازی در دانشکده معماری دانشگاه شهید بهشتی رشتنای نسبتاً منحصر به فرد محسوب می‌شود.

۱. مقدمه

اگرچه وقوع سوانح طبیعی متعدد مانند زلزله، سیلاب و زمین‌لغزش

چکیده
فراگیری ایران در منطقه خاورخیز و وقوع سوانح طبیعی دیگر مانند سیل و زمین‌لغزش هرساله خسارات و تلفات فراوانی را به این سرزمین وارد کرده است. با توجه به گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی مرتبط با سوانح در دانشگاه‌های کشور، نیاز مبرم به آگاهی از تجارب فراوان و انجام مطالعات تطبیقی به منظور راه‌اندازی رشته‌های جدید به‌شدت احساس می‌شود. مقاله حاضر به بررسی تطبیقی-تحلیلی دوره‌های آموزش مدیریت بحران دانشگاه‌های پنج قاره جهان در سطوح گوناگون: کونه‌مدت، از راه دور، گواهی‌نامه، دیپلم، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری اختصاص دارد و نیز امکان بهره‌گیری از تجارب برای تأسیس دوره‌های مشابه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور را مطالعه می‌شود.

روش تحقیق بر جستجوهای اینترنتی استوار است. بیش از ۳۶۰ دوره آموزشی سانحه در دانشگاه‌های معتبر و در مرتبه‌های گوناگون مطالعه شدند. تعداد مراکز به تفکیک قاره شامل امریکای شمالی ۱۶۵، اروپا ۱۱۳، آسیا ۵۲، افریقا ۲۰ و اقیانوسیه و استرالیا ۱۰ دانشگاه بوده است. علاوه بر این، شرح دروس همه دوره‌های آموزشی مرتبط

پرسش‌های تحقیق

۱. سرفصل‌های دوره‌های آموزشی مدیریت بحران در دانشگاه‌های جهان شامل چه مقولاتی هستند؟
۲. آیا امکان ایجاد دوره جدید «مدیریت بحران در طراحی شهری» در دانشکده‌های معماری و شهرسازی هست؟

همواره خسارات مادی و تلفات انسانی فراوانی را وارد کرده، اما تا به حال توجه اندکی به آموزش مبانی مدیریت سانحه در دانشگاه‌ها مبذول گردیده است. این در حالی است که در اکثر جوامع پیشرفتهٔ سانحه‌خیز، مراکز متعددی به این امر اختصاص یافته‌اند. شواهد نشان می‌دهند که چنانچه مدیران و مجریان عملیاتی و برنامه‌ریزی سوانح پشتیبان علمی و پژوهشی مرتبطی داشته باشند، نتایج آنها احتمالاً باعث صرفه‌جویی در منابع مالی و تسکیلاتی مدیریت بحران می‌شوند، بلکه نتایج حاصله از عملیات مقابله و بازسازی از دیدگاه استفاده‌کنندگان موفق‌تر به نظر خواهد رسید. به منظور پیشگیری، آمادگی، مقابله با سانحه، و بازسازی سکونتگاه‌های انسانی، مدیریتی آگاه با پشتوانهٔ تجارب مشابه در سایر کشورها و سازمان‌های درگیر با سوانح مورد نیاز است. اگرچه هیچ دو سانحه‌ای، با توجه به شرایط گوناگون اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، و زیست‌محیطی جوامع مختلف یکسان نیست، لیکن تبیین روش‌های علمی و دانشگاهی مدیریت بحران و بازسازی در قالب برگزاری دوره‌های آموزشی تحصیلات تکمیلی و تربیت متخصصین اهمیت ویژه‌ای دارد.

برگزاری انواع دوره‌های دانشگاهی متنوع مرتبط با مدیریت بحران، به صورت‌های کوتاه‌مدت، از راه دور، گواهی‌نامه، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری، بیانگر اهمیت آن در کشورهای گوناگون است. به طور مثال، تنها در ایالات متحده، بالغ بر ۳۵۰ دانشگاه و مرکز به آموزش و پژوهش دوره‌های مزبور اشتغال دارند. این در حالی است که مجموعهٔ تعداد مراکز علمی در ایران، که به امر آموزش سانحه پرداخته‌اند، از تعداد انگشتان دو دست فراتر نمی‌رود. با توجه به تشکیل سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران و همچنین سازمان پدافند غیر عامل و سایر مراکز دولتی و خصوصی، هنوز نیروهای فارغ‌التحصیل آموزش دیده و متخصص و آشنا با مباحث نظری و کاربردی مدیریت بحران به تعداد کافی تربیت نمی‌شوند. در مقالهٔ حاضر ضمن بررسی تطبیقی شرح دروس و سرفصل‌های مراکز آموزش عالی دارای دوره‌های مدیریت بحران، امکان ایجاد دورهٔ تحصیلات تکمیلی مدیریت بحران سکونتگاه‌های انسانی در دانشکده‌های معماری و شهرسازی بررسی می‌شود. دورهٔ مزبور به لحاظ اهمیت و ضرورت، نتایج دوره‌ای مستقل تلقی می‌شود، بلکه قابلیت آموزش در نهادهایی مانند سازمان نظام مهندسی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، جمعیت هلال احمر، ستادهای حوادث غیرمترقبه، اتاق‌های

اشکال گوناگون مانند آموزش‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت، از راه دور و مکاتباتی، دوره‌های گواهی‌نامه، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری فعالیت دارند^۱.

اما پیش از بررسی موارد مزبور به نظر می‌رسد که باید نگاهی به طبقه‌بندی اهداف آموزشی (طبقه‌بندی بلوم)، مبذول داشت. این طبقه‌بندی به وسیله گروهی از متخصصان آموزش و اندازه‌گیری و ارزشیابی تهیه شده، و در آن حوزه‌های اهداف آموزشی (سوانج) به سه دسته کلی تحت عناوین حوزه شناختی، حوزه عاطفی، و حوزه روانی-حرکتی تقسیم‌بندی می‌شود. حوزه شناختی دانش و معلومات و توانایی‌ها و مهارت‌های ذهنی را در بر می‌گیرد. به بیان دیگر، اهداف حوزه شناختی به جریان‌هایی که با فعالیت‌های ذهنی و فکری سروکار دارند مربوط می‌شوند. از جانب دیگر، حوزه عاطفی با علاقه، انگیزش، گسترش، و با قدردانی و ارزش‌گذاری سروکار دارد. در حوزه روانی-حرکتی، مهارت‌های حرکتی و فعالیت‌های بدنی مطالعه می‌شوند. تفاوت عمده‌هدف‌های این حوزه با اهداف حوزه‌های شناختی عاطفی در این است که اهداف حوزه شناختی صرفاً به فعالیت‌های شناختی و هدف‌های حوزه عاطفی عمدتاً به فعالیت‌های عاطفی مربوط می‌شوند. اما هدف‌های حوزه روانی-حرکتی هم به فعالیت‌های شناختی و عاطفی و هم به فعالیت‌های جسمی نیاز دارند^۲.

لازم به ذکر است که در استفاده از اهداف حوزه شناختی در برنامه‌ریزی دروس و طراحی آموزشی نیازی به طبقه‌بندی به صورتی انعطاف‌ناپذیر نیست و ضرورت ندارد که مدرس در روند آموزش خود ابتدا فقط در سطح دانش کار کند و به آن ادامه دهد تا یادگیرندگان اطلاعات جامعی درباره موضوع درسی کسب کنند آنگاه به سطوح فهمیدن بپردازد و در آنجا نیز آن قدر معطل شوند تا درک و فهم کاملی از دانش کسب‌شده نصیب ایشان شود و بعد از آن به سطح کار بستن حرکت کنند و الی آخر. بلکه نظریه‌های جدید یادگیری این باور را می‌رسانند

۳. نک: علیرضا فلاحی، معماری سکونتگاه‌های موقت پس از سوانج.

4. Prince

5. Mont Blant

6. Halifax

۷. نک: توماس ای درابک، و جرالدا جی هوانس، مدیریت بحران: اصول و راهبردهای عملی برای دولت‌های

محلی.

۸. پایگاه اطلاعاتی معتبر منابع سانحه

www.disasterresource.com

۹. نک: علی‌اکبر سیف، روان‌شناسی پرورشی- روان‌شناسی یادگیری و آموزش.

بحران شهرداری‌های مناطق، وزارتخانه‌های مرتبط، و سایر مؤسسه‌ها و ارگان‌هایی که مستقیماً و یا غیرمستقیماً در ارتباط با موضوع‌های بالا هستند، را نیز دارد.

۲. پیشینه آموزش مقولات سانحه

باید اذعان داشت که پیش از پنج دهه از عمر مطالعات دانشگاهی سانحه در جهان نمی‌گذرد، مطالعاتی که عمدتاً برپایه مقولات فنی و تکنیکی (مانند رشته‌های مهندسی و زمین‌شناسی) استوار بوده است. در این میان، در باب مقولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، و زیست‌محیطی سوانج، پژوهش‌های جدیدتری با انجام شده و پیشینه آن‌ها به اواخر دهه ۱۹۷۰ می‌رسد.^۳ منشاء بسیاری از پژوهش‌های مربوط به سوانج در آمریکای شمالی، مطالعات پرینس^۴ درباره یک انفجار است. در ششم دسامبر ۱۹۱۷ یک کشتی فرانسوی حامل مهمات به نام منت بلانت^۵ که مواد منفجره‌ای آن تی حمل می‌کرد، با یک کشتی بلژیکی حاوی کمک‌های مردمی به مستمندان در نزدیکی هالی‌فاکس^۶، در منطقه نواسکوتیا برخورد کرد. یک دانشجوی تحصیلات تکمیلی کانادایی به نام ساموئل هنری پرینس که مراحل تحصیلات تکمیلی خود را می‌گذراند، گزارش کاملی از عملیات واکنش هنگام بروز این حادثه و چگونگی حمل مجروحان و تخلیه منطقه خطر تهیه کرد. این نوشتار نخستین مطالعه تجربی و واکنش در برابر حوادث غیرمترقبه است که در آن از اصول و مفاهیم و دیدگاه‌های علوم اجتماعی استفاده شده است^۷، اما آموزش رسمی مقولات سانحه در دانشگاه‌های جهان عمدتاً از اواسط دهه ۱۹۸۰ شکل گرفته است که در این میان ایالات متحده از نظر تعداد دوره‌های آموزش دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی در رتبه اول است. بررسی برنامه دوره‌های آموزشی و شرح دروس دانشگاه‌ها نشان می‌دهد که رویکردهای گوناگونی در ارتباط با آموزش مقولات مدیریت بحران در مراکز معتبر آموزش عالی در جهان مطرح است. این دوره‌ها در مقاطع و

که تحمیل چنین سلسله‌مراتب خطی انعطاف‌ناپذیر بر آموزش و یادگیری ضروری نیست و در عوض تدوین «شبکه‌های دانش» که حول اندیشه‌های اصلی سازمان یافته‌اند، پیشنهاد می‌شود. به بیان دیگر، می‌توان طبقه‌بندی حوزه‌شناختی را به شش طبقه اصلی شامل دانش، فهمیدن، کار بستن، تحلیل، ترکیب، و ارزشیابی تقسیم کرد. در حالی که طبقه‌بندی حوزه عاطفی شامل پنج طبقه اصلی دریافت کردن (توجه کردن)، پاسخ دادن، ارزش گذاردن، سازمان دادن، و شخصیت‌پذیرفتن است و بالآخره طبقه‌بندی حوزه روانی- حرکتی به حرکات بدنی، حرکات هماهنگ ظریف، رفتارهای ارتباطی غیر کلاسی، و ارتباط کلاسی تقسیم می‌شوند. بنا بر این به نظر می‌رسد که «ایجاد حس تجربی» و یا «برانگیختن هم‌حسی» در میان دانشجویان مطالعات سوانج، بخش عمده‌ای از مقوله آموزش سانجه را تشکیل می‌دهد. به قول یکی از نظریه‌پردازان امر آموزش «شما نمی‌توانید به شخصی درس بدهید، بلکه فقط می‌توانید به او کمک کنید که موضوعات را شخصاً کشف و تمرین کند». کنفسیوس در این باره می‌گوید: «من می‌شوم و من فراموش می‌کنم»، «من می‌بینم و من به خاطر می‌سپارم»، «من انجام می‌دهم و من یاد می‌گیرم».

شواهد نشان می‌دهد که فرایند آموزش دانشجویان دوره‌های سانجه با تمرین‌های عملی و میدانی^{۱۰} در مکان‌هایی با سابقه بحران سرعت بیشتری می‌یابد و نتایج مثبتی را به دنبال دارد. در نظریه «چرخه یادگیری تجربی» تأکید فراوانی بر تمرین‌های مشابه‌سازی و کاربردی دارد. جان لی^{۱۱} از دانشگاه کالیفرنیا در برنامه‌های توسعه برکلی، میان واژه‌های آموزش^{۱۲} و تعلیم^{۱۳} تفاوت اساسی قائل و معتقد است که «تعلیم یا کارآموزی» دانش خاصی است و نیاز به یک دوره مستقل دارد. در حالیکه با واژه «آموزش»، اصول یاد داده می‌شود و غالباً برنامه‌ای است همراه و ترکیب‌شده با دوره‌های دیگر آموزشی. اگرچه سابقه تحقیقات و آموزش سوانج در ابعاد گوناگون در

جهان جوان است، لیکن در حال حاضر مباحث علمی، مطالعات، و تجارب موجود مدیریت سوانج در دو جایگاه عمده آموزش داده می‌شوند: الف) دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی، ب) مراکز آموزشی-تحقیقاتی دولتی و غیردولتی^{۱۴}.

در خصوص گروه الف، آموزش دوره‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت به اشکال گوناگون از قبیل شرکت در کلاس‌های درس، کارگاه‌های تخصصی، آموزش از راه دور، شبکه اینترنت، و یا ترکیبی از روش‌های فوق انجام می‌گیرد. این رویکرد در گروه ب نیز کم‌وبیش در حال انجام است، با این تفاوت که به صورت فشرده و مرتبط با سازمان یا نهاد مربوطه و در حیطه تخصص ویژه‌ای برگزار می‌گردد. به طور مثال مدیریت بحران در وزارت نیرو عمدتاً به مباحث نیروگاه‌های برق و گاز و زیرساخت‌های مربوطه تأکید دارد. در حالیکه بنیاد مسکن انقلاب اسلامی مقولات بازسازی مسکن را در دستور کار خود قرار داده است. لازم به تذکر است که برپایی همایش‌های تخصصی و آموزشی ملی و بین‌المللی نیز از دیگر روش‌های رایج آموزشی در این زمینه محسوب می‌شود.

۳. روش پژوهش

روش تحقیق مقاله حاضر از نوع توصیفی- تطبیقی و مبتنی بر جستجوی اینترنتی اطلاعات دوره‌های مدیریت بحران دانشگاه‌های پنج قاره جهان است. پژوهش تطبیقی در واقع نوعی روش‌شناسی در علوم اجتماعی با هدف مقایسه جوامع و فرهنگ‌های مختلف است. در حقیقت، شیوه و روش مطالعات تطبیقی امروزه در گستره علوم انسانی اهمیت بسیار بالایی دارد. به طوری که بسیاری از محققان بر این امر واقفند که این شیوه مطالعاتی نکات مهمی از گستره اندیشه‌ها را بازخوانی می‌کند. روش مزبور امروزه بنیان‌های فکری اندیشه‌ها را می‌کاود. در حال حاضر دلایل فراوانی برای استفاده از مطالعه تطبیقی برشمرده می‌شود. به طور مثال روند جهانی شدن باعث

10. Field Studies

11. John Laye

12. education

13. Training

۱۴. نک:

A. K. Jha et al, Safer Homes, Stronger Communities.

گردیده که پژوهشگران به منظور نزدیک‌تر کردن و تبادل داشته‌های فرهنگی، آموزشی، علمی، و غیره از این روش استفاده کنند. همچنین فناوری اطلاعات عامل دیگری برای مقایسه داده‌های کیفی در ارتباطات بین‌المللی قلمداد می‌گردد که سبب تسهیل تبادل اطلاعات در جهان شده است. در حقیقت معنای روان پژوهش تطبیقی مقایسه دو یا چند عامل با هدف کشف چیز یا چیزهای مقایسه‌شونده با یکدیگر است. اگرچه روش‌های فراوانی برای پژوهش‌های تطبیقی هست، لیکن تحلیل کیفی بیشترین استفاده را دارد.

۴. مطالعات تطبیقی در حوزه سوانح

با توجه به جوان بودن نسبی مطالعات سوانح، پیشینه پژوهش‌های تطبیقی مقولات و رویکردهای اجتماعی، فرهنگی، و عملیاتی به اوایل دهه ۱۹۸۰ بازمی‌گردد. به طور مثال، دایس^{۱۵} در یک مطالعه تطبیقی رویکردهای سازمان‌های اجتماعی در هنگام سانحه را بررسی کرده است، او عقیده دارد که سوانح، به دلیل امکانی که در ایجاد شرایط ویژه دارند، فرصت‌های استثنایی را برای تحلیل‌های جامعه‌شناسانه تأمین می‌کنند (منظور از شرایط ویژه، شرایطی است که در زمان‌های عادی ممکن نبوده‌اند). نویسنده سپس به پژوهش مقایسه‌ای میان جوامع آسیب‌دیده در مقابله با سیل در مکزیکوسیتی و تگزاس می‌پردازد و به طبقه‌بندی منابع و مطالعات دست اول، به علت احتمال اعتبار بیشتر در تحلیل داده‌ها، تأکید دارد. دایس ضمن برشمردن تحقیقات مقایسه‌ای مرتبط نتیجه می‌گیرد که مطالعات تطبیقی در مقولات سانحه باید بر مبنای شباهت‌ها و تفاوت‌های عناصر مقایسه‌شونده انجام پذیرد. کوارانتلی و همکارانش تحقیق مقایسه‌ای دیگری در حوزه گزارش‌دهی اخبار سوانح در دو جامعه ژاپنی و آمریکایی انجام داده‌اند که طی آن وجوه مشابه و متفاوت جمع‌آوری و اطلاع‌رسانی سوانح در سطوح محلی دو جامعه بررسی شده است.^{۱۶} افزون بر این، در تحقیقی که اخیراً

چنگ و همکارانش منتشر کرده‌اند، رویکردهای تأمین منابع برای مدیریت بحران و بازسازی پس سانحه را در دو کشور اندونزی و چین مقایسه شده است.^{۱۷} شباهت‌ها و تفاوت‌های سازمانی تأمین منابع در بازسازی پس از سوانح دو کشور مزبور با انجام مطالعات میدانی، مصاحبه و پرسش‌نامه، و مشاهدات مستقیم در تحلیل مقایسه‌ای شناسایی و مقولات مشترک استخراج شده‌اند. در پژوهش هولیس درباره مدیریت خطرپذیری منطقه‌ای، با اتخاذ روش مزبور، صرفاً وجوه مشابه مقایسه و تحلیل شده‌اند.^{۱۸}

صدر و همکارانش در خصوص برنامه‌ریزی مدیریت بحران در کشورهای منتخب مطالعه‌ای توصیفی-تطبیقی انجام داده‌اند.^{۱۹} این محققین با انتخاب جامعه آماری از میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، با نمونه‌گیری طبقه‌ای- تصادفی و تهیه پرسش‌نامه، اطلاعات لازم را از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، و مقالات و گزارشات منابع موثق جهانی استخراج و داده‌ها را تحلیل کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که میان نوع و میزان توسعه‌یافتگی با برنامه‌ریزی پیشرفته برای مدیریت بلایا با یکدیگر سنخیت وجود دارند و راهبرد متوازن در همه مراحل مدیریت بلایا در برنامه‌ریزی مدیریت بحران در کشورهای مورد مطالعه، ملاک عمل است. بنا بر این پژوهشگران پیشنهاد می‌کنند که برنامه‌ریزی مدیریت بحران در ایران از شکل متمرکز به سطوح استانی، بخشی، و روستایی، با حفظ تعاملات مختلف، تغییر مسیر یابد، تا ضمن بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های برنامه‌ریزی بحران، منطبق با واقعیت‌ها، به طور متوازن در چرخه بحران صورت پذیرد. در پژوهش مزبور مؤلفه‌های مشابه برنامه‌ریزی و سطوح برنامه‌ریزی و ساختار در کشورهای مورد مطالعه انتخاب و سپس با مقایسه کشورهای در امر برنامه‌ریزی، برای مدیریت بلایا تحلیل و بررسی شدند. جهانگیری و همکاران در مدیریت بحران جامعه محوری، به مقایسه روش‌های گوناگون در دیگر کشورها به منظور دستیابی

15. Russell, R. Dynes, "The Comparative Study of Disaster: A Social Organizational Approach".
16. E. L. Quarantelli, et al, *The Reporting of News in Disaster: A Comparative Study of Japanese and American Communities*.
17. Yan Chang, et al, "Resourcing for Post-disaster Reconstruction: A Comparative Study of Indonesia and China".
18. S. Hollis, "Similarities in Regional Variation: A Comparative Study on Disaster RISK Management".
۱۹. ناصر صدر ممتاز و دیگران، «مطالعه تطبیقی برنامه‌ریزی مدیریت بلایا در کشورهای منتخب»، ص ۱۴-۱۹.

به الگویی بهینه در ایران پرداخته‌اند و ضمن بهره‌گیری از روش تحقیق توصیفی- تطبیقی شاخص‌های مشابه مشارکت جامعه را در ابعاد مدیریتی، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هماهنگی، و کنترل در دیگر کشورها مقایسه کرده‌اند.^{۲۰}

جامعه آماری مقاله حاضر شامل غالب دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی پنج قاره جهان است که دوره‌های مدیریت بحران و بازسازی را تدریس می‌کنند. تحقیق عمدتاً بر پایه اطلاعات و شرح دروس و سیلابس‌های دوره‌ها و مقایسه وجوه تشابه آن‌ها انجام شده است. علاوه بر اطلاعات سایت‌های مراکز آموزش عالی جهان، تجارب کشور نیز بررسی و استفاده شده است. با توجه به شباهت و تفاوت‌های دوره‌های مرتبط، مقرر شد در مرحله اول، دروسی انتخاب شوند که بیش از پنجاه درصد دانشگاه‌های مزبور را شامل می‌گردید. در مرحله بعدی از میان دروس منتخب، آن دسته که سخت‌بیشتری با حوزه‌های معماری و شهرسازی دارند، برگزیده شدند. نتیجه کار طی مصاحبه‌های عمیق با دست‌اندرکاران و اساتید به مشورت گذاشته شد و نهایتاً فهرستی از دروس تهیه و عرضه گردید. لازم به توضیح است که با توجه به محدودیت اعمال شده از سوی وزارت علوم، بخشی از دروس منتخب به طور نمونه و در چهارچوب ۳۲ واحد کارشناسی ارشد تنظیم و مابقی در زمره دروس اختیاری و جبرانی معرفی می‌شوند.

۵. روند دوره‌های آموزش مدیریت بحران در دانشگاه‌های ایران و جهان

باید اذعان داشت که کشورهای اروپایی و آمریکایی پیشگامان تشکیل دوره‌های دانشگاهی مطالعات سوانح بوده‌اند. به طور مثال هم‌اکنون در ایالات متحده بسیاری از دانشگاه‌ها به تدریس مقولات سانحه در ابعاد گوناگون آن مشغول هستند و در حدود ۱۲۵ برنامه آموزشی در امر امنیت کشور، دفاع غیرعامل و حملات تروریستی^{۲۱} در حال اجرا است، و پانزده مؤسسه بین‌المللی امداد

سوانح و تلاش‌های بشردوستانه^{۲۲} فعالیت دارند. این در حالی است که در کشور ایران، رشته‌های آموزشی و پژوهشی مرتبط با سوانح عمدتاً در دانشگاه‌های شهید بهشتی، تهران، مؤسسه آموزش عالی هلال ایران، پژوهشگاه زلزله‌شناسی، پژوهشگاه سوانح، برخی مراکز آموزش پزشکی، و وزارت نیرو متمرکز شده و نیاز عاجل به تربیت نیروهای تخصصی احساس می‌شود. بررسی سیلابس‌ها و شرح دروس دانشگاه‌های جهان می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد دوره‌های جدید مدیریت بحران را فراهم آورد. باید دانست که سابقه ایجاد دوره‌های آموزشی تحصیلات تکمیلی سوانح در کشور طولانی نیست. دوره کارشناسی ارشد مدیریت سوانح در دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران و دوره کارشناسی امداد و نجات و امداد سوانح در مؤسسه آموزش عالی هلال ایران پس از زلزله منجیل و رودبار در سال ۱۳۷۰ پایه‌گذاری شد. روند تأسیس مراکز مشابه ادامه نیافت تا زلزله بم در سال ۱۳۸۲ رخداد. به دنبال وقوع این زلزله مخرب، دوره کارشناسی ارشد بازسازی پس از سانحه در دانشگاه شهید بهشتی و دوره‌های مدیریت بحران در موضوعات سلامت و طب اورژانس در دانشگاه تهران راه‌اندازی شدند. لازم به یاد آوری است که دوره‌های زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله سابقه طولانی‌تری دارند و صرفاً به مباحث تخصصی تکنیکی و فنی پرداخته‌اند. از جمله نمونه‌های موجود پژوهشگاه زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله و اکثر دانشکده‌های فنی در کشور هستند.

۶. سرفصل، سیلابس و شرح دروس رشته در دانشگاه‌های جهان

با توجه به جستجوهای اینترنتی در دانشگاه‌های جهان، شرح دروس و دوره‌های مدیریت بحران و بازسازی پس از سانحه در مرتبه‌های: گواهی‌نامه، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری و همچنین آموزش از راه دور، در اشکال کوتاه‌مدت و بلندمدت به تفکیک قاره‌های پنج‌گانه، به منظور

۲۰. ک. جهانگیری و دیگران، «بررسی تطبیقی مدیریت جامعه‌محور در کشورهای منتخب و ارائه الگویی برای ایران»، ص ۴۹-۵۷.

21. Homeland Security/ Defense and Terrorism

Higher Education Programs

22. International Disaster Relief/Humanitarian

Assistance Programs

برنامه‌ریزی اضطراری، صنعت بیمه، مدیریت اطلاعات، سنجش از راه دور، و صنعت راهبری محیط زیست است.

آزمایشگاه عملیاتی اضطراری (EOL)^{۲۳}: این آزمایشگاه یک نوآوری در دوره‌های کارشناسی سوانح در دانشگاه براندون و محسوب می‌شود که در آن همه‌برنامه‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مرتبط با سوانح در یک مرکز عملیاتی اضطراری (EOC)^{۲۴} به منظور مدل‌سازی، تمرین، و برنامه‌ریزی دانشجویان فراهم شده است. دانشجویان با استفاده از EOL چگونگی استفاده از فناوری مدرن در سوانح گوناگون و برنامه‌ریزی اضطراری و مدیریت های کاهش خطر، آمادگی، مقابله، و بازتوانی را فرا می‌گیرند. دانشجویان با طراحی سناریوی وقوع یک سانحه، گونه‌های گوناگون کاهش خطر را با پیش‌فرض‌های موجود آزمایش می‌کنند تا بهترین جانشین را برای جوامع بیابند. دانشجویان همچنین در تمرین‌های مقابله با سوانح از EOL و تجهیزات آن در EOC شرکت می‌کنند. همچنین از طریق ارگان‌های دولتی خارج از دانشگاه در سطوح محلی و استانی در طول شرایط اضطراری از EOL استفاده می‌کنند.

۲.۲. دانشگاه بریتیش کلمبیا دانشکده جامعه و برنامه‌ریزی منطقه‌ای^{۲۶}

کارشناسی ارشد در مدیریت بحران
در این دوره برای یافتن پاسخ این سؤالات است: علل وقوع سوانح چیست؟ چرا خسارات ناشی از سوانح رو به افزایش است؟ چگونه می‌توان اثرات سوانح را به طور مؤثر مدیریت کرد و کاهش داد؟ این دوره بیشتر بر سوانح طبیعی تأکید دارد، ولی در عین حال سوانح تکنولوژیکی و حوادث انسان‌ساز نیز در آن مطرح می‌شوند. اکثر مباحث در خصوص ایالات متحده و کانادا است.

استخراج مقولات مشابه برای تشکیل دوره نوین مدیریت بحران سکونتگاه‌های انسانی بررسی می‌شوند. همچنین شباهت‌ها و تفاوت‌های عناوین دروس دوره بازسازی پس از سانحه با دوره‌های مشابه در دیگر دانشگاه‌ها ارزیابی شدند. با توجه به محدودیت مقاله در ادامه خلاصه‌ای برخی از بررسی‌ها بیان می‌شود.

۱.۶. دانشگاه براندون (دانشکده علوم و برنامه‌ریزی و مدیریت مطالعات کاربردی سوانح)^{۲۳} کارشناسی مطالعات کاربردی سوانح

این دپارتمان رسماً در سال ۲۰۰۲ افتتاح شد و تنها مرکز از این نوع در کانادا محسوب می‌شود. دپارتمان مذکور کلیه مهارت‌ها، دانش‌ها و سایر ضرورت‌های علمی- کاربردی مربوط به سوانح طبیعی و یا حوادث انسان‌ساز را در دوره کارشناسی فراهم کرده است. در این دوره ضمن تلفیق مفاهیم علوم و برنامه‌ریزی، رویکردی میان‌رشته‌ای را در زمینه مطالعات سانحه در کانادا برای اولین بار پی‌ریزی کرده است و دانشجویان با ایجاد وسیعی از خطرات تکنولوژیکی، فرهنگی، و محیط زیستی در برخورد با سوانح طبیعی آشنا می‌شوند. این دوره چهار ساله دو نوع مدرک کارشناسی ارائه می‌دهد:

الف. کارشناسی علوم در مطالعات کاربردی سوانح: در این دوره تمرکز اصلی بر علوم سانحه است و با فراهم آوردن مبانی نظری و کاربردی در علوم طبیعی و تأکید بر عناصر مدرن در جوامع امروزی و مخاطرات ناشی از این عوامل در محیط زیست، به تدریس مبانی سوانح، فرایندهای مقابله اضطراری و بازتوانی پرداخته می‌شود. ب. کارشناسی هنر در مطالعات کاربردی سوانح: برنامه‌ریزی و مدیریت، دروس تخصصی این دوره را تشکیل می‌دهند و تأکید اصلی بر سامان‌دهی و بسیج منابع در برنامه‌ریزی و مدیریت است. تعدادی از سرفصل‌ها شامل مبانی مخاطرات طبیعی و کاهش خطر، خدمات

23. Applied Disaster & Emergency Studies – BSc (Disaster Science), BA (Planning & Management), Brandon University (www.brandonu.ca/academic/ades/eol.htm)
24. Emergency Operation Lab
25. Emergency Operation Centre
26. School of Community & Regional Planning, The University of British Columbia

۳.۶. دانشگاه کرانفیلد (مرکز آموزش مدیریت بحران) کارشناسی ارشد و دکترا

در این مرکز آموزشی تأکید فراوانی بر مقولات آمادگی قبل از سانحه، خصوصاً برنامه‌ریزی نیازهای مقابله با سانحه به منظور گردآوری امدادها، حمل، و تقسیم عادلانه در میان آسیب‌دیدگان دارند. آموزش در مرکز با هدف واقعی پنداشتن موضوعات انجام می‌گیرد. به این منظور غالباً یک سناریوی واقعی طراحی می‌شود تا در آن مشکلات کار تبیین و سپس بر اساس داده‌های موجود راه‌حل‌ها داده شود. در برخی اوقات این اطلاعات از طریق رایانه بیان می‌شود. روش مزبور از مهم‌ترین رویکردهای آموزشی است. مرکز مدیریت بحران کرانفیلد، که در سال ۱۹۸۹ تأسیس گردید، وظیفه پشتیبانی و ارتقای ظرفیت کلیه فعالیت‌های مربوط به سوانح را در سطوح دانشگاه، سازمان‌ها، ارگان‌ها، و دیگر جوامع که به دلیل سانحه از هم پاشیده‌اند را به عهده دارد و در این زمینه مشاوره‌های علمی و تخصصی را به دولت‌ها و سازمان‌های غیردولتی در سراسر جهان می‌دهد. در مرکز اعتقاد بر این است که قبل از وقوع هر سانحه‌ای کارهای فراوانی را برای کاهش آسیب‌پذیری می‌توان انجام داد. در این خصوص از جمله اهداف مرکز شامل اتصال مبانی توسعه پایدار با مدیریت بحران، بالا بردن توان مقابله با سوانح، ایجاد بازتوانی پایدار و بادوام و توسعه وجوه مؤثر آمادگی، و دادن راه‌حل‌هایی برای کاهش خطر و جلوگیری از آن است. دوره‌های آموزشی، ترکیبی از مقولات نظری و کاربردی در مدیریت بحران است و به صورت‌های گوناگون از قبیل حضور در کلاس، همایش و سخنرانی، مطالعات و تحقیقات میدانی، تمرینات دانشکده، مناظره و مباحثه، و بازدید از مناطق آسیب‌دیده میسر می‌شود. از دیگر اهداف مرکز در سیاست‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و مدیریت بحران می‌توان به موضوعات زیر اشاره داشت: راهبردهای برنامه‌ریزی کاربردی، راهبردهای مقابله و بازتوانی، راه‌حل‌های کاهش خطر و استراتژی‌ها، چرخه پروژه و تدوین آن، آموزش و مدیریت و چگونگی تصمیم‌گیری‌های مؤثر در قبل و حین و پس از سانحه.

۴.۶. دانشگاه یورک (کارشناسی ارشد مطالعات بازتوانی پس از جنگ)

این دوره با هدف تربیت افراد متخصص در تحلیل، برنامه‌ریزی، و مدیریت عملیات بازتوانی با مهارت‌های قابل قبول تشکیل شده است و در آن همه پروژه‌های مرتبط با جنگ و جوامع آسیب‌دیده بررسی می‌شود. بدیهی است که موضوع پیچیده‌ای مانند جنگ یک راه‌حل ندارد و وجوه تقرب فراوانی به آن مطرح است. این امر مستلزم کسب مهارت‌های لازم به منظور تجزیه و تحلیل شرایط و در دسترس داشتن ابزارهای مناسب برای ارزیابی موقعیت‌های اضطراری است. دانشجو در این میان با عنوان میانجی صلح و با اطلاعات کافی اقدامات لازم را انجام می‌دهد. چهارچوب نظری مناسب در میان مباحث تدوین و عرضه می‌شود. از جمله اهداف دوره ایجاد فرصت برای دانشجویان و تقویت علاقه‌شان به مطالعات بازتوانی پس از جنگ است که در نتیجه موقعیت مناسبی فراراه سایر رشته‌های دانشگاهی مرتبط گسترده می‌شود تا به تبادل دیدگاه‌ها و نظرات منجر شود. تجارب اخیر بین‌المللی و مطالعات میدانی بازاریابی پس از جنگ در جهان بدنه اصلی دوره را تشکیل می‌دهد و با مطالعات میدانی و سفر به مناطق درگیر جنگ، نظریه و عمل را در یکدیگر تلفیق می‌شود. شواهد نشان می‌دهد که کلیه برنامه‌های بازاریابی پس از جنگ باید در چهارچوب اهداف توسعه دیده شود و به گونه‌ای میان‌رشته‌ای و چند رویکردی مطالعه گردد تا نتایج مثبت و بلندمدت به همراه داشته باشد. سرفصل دروس شامل تجزیه و تحلیل و شناخت صلح، جنگ و درگیری، وجوه قانونی در سطح بین‌الملل، پاسخ جامعه بین‌الملل به درگیری‌ها، واکنش‌های بشردوستانه، فرایندهای صلح و مدیریت بحران (درگیری‌ها)، تحقیق و کار با جوامع، از امداد تا بازاریابی، بازاریابی، جابه‌جایی و بازگشت به وطن، زمان‌بندی و برنامه‌ریزی، ارزیابی، پی‌گیری و مراقبت، مدیریت ساخت در بازاریابی، امنیت و مدیریت ریسک است. دانشجویان ملزم به تکمیل شش تا هشت هفته کار میدانی

27. Disaster Management
Centre, Cranfield University
(cdmcc)
28. Post-war Recovery
Studies, The University of
York

ت ۱ (صفحهٔ روبه‌رو). خلاصهٔ عناوین دوره‌ها در مقاطع گوناگون دانشگاهی هر دانشگاه، به همراه دروس اصلی هر یک و مقولات مرتبط با مباحث معماری و شهرسازی؛ مأخذ: نگارنده.

در یکی از مناطق تحت پوشش سازمان‌های بشردوستانه، نیروهای پاسدار صلح، و یا گروه‌های بازسازی و توسعه هستند.

۷. تحلیل داده‌ها

به منظور جمع‌بندی رشته‌های گوناگون و تحلیل داده‌ها به صورت مقایسه‌ای، ابتدا در جدولی (ت ۱) خلاصه‌ عنوانین دوره‌ها

۶۳۱

نام دوره	نام درس	نوع مدرک	دانشگاه‌های ایالات متحده
مدیریت بحران، برنامه‌ریزی و امور اداری	اصول و مبانی مدیریت بحران، آمادگی و برنامه‌ریزی در بحران، عملیات در مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه، و چاره‌سیاسی مدیریت بحران	گواهی‌نامه	ویسکانسین
مدیریت بحران	علوم زمین و سوانح انسان‌ساخت، روش تحقیق و برنامه‌ریزی بحران، تروریسم	گواهی‌نامه	تکنولوژی روچستر
آمادگی در برابر سوانح و مدیریت بحران	مدیریت بحران و آمادگی، ایجاد اجتماعی سوانح، بازتوانی و تداوم کسب و کار، تروریسم و مدیریت بحران	گواهی‌نامه	اوهایو غربی
ایمنی سرزمین و مدیریت بحران	مقدمه‌ای بر ایمنی سرزمین و مدیریت بحران، برنامه‌ریزی قبل از سانحه، ارتباطات و اطلاع‌رسانی، ارزیابی خسارات، روان‌شناختی اجتماعی سوانح، آموزش مدیران	گواهی‌نامه	ریوبر کالج
مدیریت بحران و برنامه‌ریزی	اصول مدیریت بحران، برنامه‌ریزی برای بحران، سامانه فرماندهی بحران، تمرین، طراحی و ارزیابی	گواهی‌نامه	کالج اجتماعی صخره‌های سرخ
مدیریت بحران	اصول مدیریت بحران، سانحه، بیماری و بهداشت عمومی، سوانح طبیعی و محیط شهری، برنامه‌ریزی برای بحران، سانحه و توسعه جامعه	گواهی‌نامه	پارک، دانشکده خدمات عمومی هاتمان
مدیریت بحران	آمادگی در برابر سانحه و برنامه‌ریزی، تمرین طراحی و ارزیابی، ارزیابی خطر و تحلیل، مقابله با کاهش خطر	دوره‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت	کالج اجتماعی اوزارک
مدیریت بحران	برنامه‌ریزی مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه، مبانی مدیریت بحران، کاهش خطر سوانح	گواهی‌نامه	کالج سن پترز بورگ
مدیریت بحران	مبانی برنامه‌ریزی بحران، مبانی مدیریت بحران، برنامه تداوم کسب و کار، مقابله با بحران، بازتوانی پس از سانحه، ارتباطات و آموزش	گواهی‌نامه	کالج ایالتی پالم بیچ
مدیریت و برنامه‌ریزی بحران	برنامه‌ریزی بحران، مدیریت بحران، جستجو و نجات، تروریسم و مقابله با آن، فناوری ایمنی	گواهی‌نامه	کالج اجتماعی مونت گمری کانتی
مدیریت بحران	مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی بحران، تروریسم، سلامت عمومی و بحران، ارتباطات و فرماندهی	کارشناسی	ایالتی فلوریدا
مدیریت بحران	مقابله با سوانح، کمک‌های اولیه، ایمنی محیط، سلامت جامعه، پیشگیری از سانحه	کارشناسی ارشد	ایالتی تنسی شرقی
دروس مرتبط با حوزه معماری و شهرسازی	دروس مرتبط با حوزه معماری و شهرسازی		
اصول و مبانی مدیریت بحران، آمادگی و برنامه‌ریزی در بحران، بازتوانی پس از سانحه	اصول و مبانی مدیریت بحران، آمادگی و برنامه‌ریزی در بحران، بازتوانی پس از سانحه		
علوم زمین و سوانح انسان‌ساخت، روش تحقیق و برنامه‌ریزی بحران	علوم زمین و سوانح انسان‌ساخت، روش تحقیق و برنامه‌ریزی بحران		
مدیریت بحران و آمادگی، ایجاد اجتماعی سوانح، بازتوانی و تداوم کسب و کار، مدیریت بحران	مدیریت بحران و آمادگی، ایجاد اجتماعی سوانح، بازتوانی و تداوم کسب و کار، مدیریت بحران		
مقدمه‌ای بر ایمنی سرزمین و مدیریت بحران، برنامه‌ریزی قبل از سانحه، ارزیابی خسارات، روان‌شناختی اجتماعی سوانح	مقدمه‌ای بر ایمنی سرزمین و مدیریت بحران، برنامه‌ریزی قبل از سانحه، ارزیابی خسارات، روان‌شناختی اجتماعی سوانح		
اصول مدیریت بحران، برنامه‌ریزی برای بحران	اصول مدیریت بحران، برنامه‌ریزی برای بحران		
اصول مدیریت بحران، سوانح طبیعی و محیط شهری، سانحه و توسعه جامعه	اصول مدیریت بحران، سوانح طبیعی و محیط شهری، سانحه و توسعه جامعه		
آمادگی در برابر سانحه و برنامه‌ریزی، ارزیابی خطر و تحلیل، بازتوانی پس از سانحه و کاهش خطر	آمادگی در برابر سانحه و برنامه‌ریزی، ارزیابی خطر و تحلیل، بازتوانی پس از سانحه و کاهش خطر		
برنامه‌ریزی مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه، مبانی مدیریت بحران	برنامه‌ریزی مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه، مبانی مدیریت بحران		
مبانی برنامه‌ریزی بحران، مبانی مدیریت بحران، برنامه تداوم کسب و کار، بازتوانی پس از سانحه، ارتباطات و آموزش	مبانی برنامه‌ریزی بحران، مبانی مدیریت بحران، برنامه تداوم کسب و کار، بازتوانی پس از سانحه، ارتباطات و آموزش		
برنامه‌ریزی بحران، مدیریت بحران، تروریسم و مقابله با آن	برنامه‌ریزی بحران، مدیریت بحران، تروریسم و مقابله با آن		
مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی بحران، تروریسم	مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی بحران، تروریسم		
مقابله با سوانح، ایمنی محیط، پیشگیری از سانحه	مقابله با سوانح، ایمنی محیط، پیشگیری از سانحه		

در مقاطع گوناگون دانشگاهی به همراه دروس اصلی هر یک می‌شوند. سپس در ادامه داده‌ها، از دو طریق تحلیل و مقایسه بیان و مقولات مرتبط با مباحث معماری و شهرسازی تلخیص می‌شوند. ابتدا به تفکیک قاره‌ها، فراوانی دروس شناسایی

مدیریت بحران و ایمنی، مدیریت مواد خطرناک و حفاظت محیطی، ارزیابی سانحه، بازتوانی پس از سانحه	مدیریت بحران و ایمنی، مدیریت مواد خطرناک و حفاظت محیطی، برنامه‌ریزی ثانویه بحران، ارزیابی سانحه، طراحی و تمرین، بازتوانی پس از سانحه، فرماندهی بحران	مدیریت بحران و ایمنی عمومی	گواهی نامه	کالج اجتماعی بوک کاونتری
مدیریت بحران و برنامه‌ریزی ایمنی سرزمین	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران و ایمنی سرزمین	مدیریت بحران و ایمنی سرزمین	گواهی نامه	کالج اجتماعی کاپیتال
مبانی مدیریت بحران، بازتوانی و مقابله با بحران، تروزیسم، برنامه تداوم کسب و کار	مبانی مدیریت بحران، آشنایی با سوانح، برنامه‌ریزی بحران، بازتوانی و مقابله با بحران، آموزش عمومی، تروزیسم، فرماندهی بحران، برنامه تداوم کسب و کار	مدیریت بحران	گواهی نامه	کالج برووارد
آمادگی در برابر سانحه	آمادگی در برابر سانحه، آمادگی در برابر سوانح انسان‌ساخت، آمادگی در سلامت عمومی	آمادگی بحران	گواهی نامه	کالج علوم پزشکی و سلامت
روان‌شناسی بلایا، ارتباطات و سیستم‌های اطلاعاتی، تروزیسم	روان‌شناسی بلایا، ارتباطات و سیستم‌های اطلاعاتی، تروزیسم، مدیریت رسانه‌ها	مطالعات سانحه	گواهی نامه	ایالتی نیویورک در نیو پالتز
مدیریت بحران، ارزیابی سانحه، برنامه تداوم کسب و کار، بازتوانی پس از سانحه، روان‌شناسی سانحه	مدیریت بحران، ارزیابی سانحه، برنامه‌ریزی بحران، فرماندهی، ارتباطات و فناوری در بحران، برنامه تداوم کسب و کار، بازتوانی پس از سانحه، روان‌شناسی سانحه	مدیریت بحران	گواهی نامه	کالج اجتماعی ادموند
برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، بازتوانی	برنامه‌ریزی بحران، مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه	مدیریت بحران	گواهی نامه	ابرن
تروزیسم، مقابله با سانحه، مدیریت بحران	تروزیسم، مقابله با سانحه، فرماندهی حادثه، مدیریت بحران، فناوری و ارتباطات	مدیریت بحران با تأکید بر ایمنی سرزمین	گواهی نامه	کالج اجتماعی بارتون
مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، روش تحقیق	مدیریت بحران، برنامه‌ریزی بحران، روش تحقیق، کاهش خطر، مدیریت سلامت جامعه	مدیریت بحران و شرایط اضطرار	کارشناسی ارشد	نظامی امریکا
بازتوانی پس از سانحه، روش تحقیق	بازتوانی پس از سانحه، اخلاق در مدیریت شرایط اضطرار، ارتباطات، فرماندهی، روش تحقیق	مدیریت شرایط اضطرار و امنیت کشور	کارشناسی ارشد	تکنولوژی آرکانزاس
مقابله پس از سانحه، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، سلامت روانی سوانح، تداوم کسب و کار	مقابله پس از سانحه، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، سلامت روانی سوانح، سلامت جامعه در بحران، تداوم کسب و کار	مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	ایالتی کالیفرنیا- ساحل طولانی
مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار	مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، تروزیسم، ارتباطات و فرماندهی	فرماندهی عمومی با تأکید بر مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	ایالتی فلوریدا
مدیریت بحران، تروزیسم	مدیریت بحران، امنیت ملی، تروزیسم، سلاح‌های گسترده، مدیریت تخصصی کنترل آتش	فرماندهی عمومی با تأکید بر مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	کلمبیا جنوبی
اثرات سانحه در فرهنگ و جوامع، روش تحقیق در مدیریت بحران، برنامه‌ریزی و مدیریت بازتوانی، فناوری اطلاعات در برنامه‌ریزی سانحه	اثرات سانحه در فرهنگ و جوامع، روش تحقیق در مدیریت بحران، اخلاق در تصمیم‌گیری، اقتصاد مخاطرات، آمادگی، برنامه‌ریزی و مدیریت بازتوانی، فناوری اطلاعات در برنامه‌ریزی سانحه، تروزیسم	مدیریت بحران و شرایط اضطراری	کارشناسی ارشد	متروپلیتن نیویورک

می‌شوند. این امر به شناخت هرچه عمیق‌تر اهمیت دروس از دروس طبقه‌بندی‌شان به صورت بسته‌های درسی که در آن‌ها حیث تعداد در هر قاره کمک می‌کند. سپس با تلخیص نام مقالات مشابه، اما با نام‌های متفاوت در دانشگاه‌ها، جمع‌بندی

پارک	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران و شرایط اضطراری	مبانی مدیریت بحران و شرایط اضطراری، سوانح و سیاست‌های عمومی، سانحه و جوامع، سانحه و سلامت عمومی، محیط‌های شهری و مخاطرات طبیعی، تروریسم	مبانی مدیریت بحران و شرایط اضطراری، سوانح و سیاست‌های عمومی، سانحه و جوامع، سانحه و سلامت عمومی، محیط‌های شهری و مخاطرات طبیعی، تروریسم	مبانی مدیریت بحران و شرایط اضطراری، سوانح و محیط‌های شهری و مخاطرات طبیعی، تروریسم
تولین	کارشناسی ارشد	تاب آوری در برابر سوانح	روان‌شناسی و رفتارهای بلاایا، مدیریت بحران، رهبری بحران، روش تحقیق	روان‌شناسی و رفتارهای بلاایا، مدیریت بحران، رهبری بحران، روش تحقیق	روان‌شناسی و رفتارهای بلاایا، مدیریت بحران، روش تحقیق
ذوقر	کارشناسی ارشد	مدیریت ایمنی	مبانی ایمنی، حفاظت از دارایی‌ها، آمادگی در برابر مواد خطرناک، کاهش خطر در مدیریت شرایط اضطراری، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، مدیریت بحران	کاهش خطر در مدیریت شرایط اضطراری، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، مدیریت بحران	کاهش خطر در مدیریت شرایط اضطراری، برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، مدیریت بحران
اوزارک، مرکز آموزش نیروی کار	گواهی‌نامه	مدیریت بحران	آمادگی و برنامه‌ریزی بحران، تروریسم، ارزیابی سانحه و خطرپذیری، مقابله با سانحه، بازتوانی پس از سانحه و کاهش خطر	آمادگی و برنامه‌ریزی بحران، تروریسم، ارزیابی سانحه و خطرپذیری، مقابله با سانحه، بازتوانی پس از سانحه و کاهش خطر	آمادگی و برنامه‌ریزی بحران، تروریسم، ارزیابی سانحه و خطرپذیری، مقابله با سانحه، بازتوانی پس از سانحه و کاهش خطر
ایلیتی تنسی شرقی	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران	مقابله با سانحه، کمک‌های اولیه، مدیریت ایمنی، سلامت جامعه در بحران، پیشگیری از سانحه	مقابله با سانحه، کمک‌های اولیه، مدیریت ایمنی، سلامت جامعه در بحران، پیشگیری از سانحه	مقابله با سانحه، کمک‌های اولیه، مدیریت ایمنی، سلامت جامعه در بحران، پیشگیری از سانحه
کالج اجتماعی ایمنی عمومی	گواهی‌نامه	مدیریت بحران	مبانی مدیریت بحران، مدیریت مواد خطرناک، برنامه‌ریزی بحران، ارزیابی سانحه و آسیب‌پذیری، بازتوانی پس از سانحه، رهبری بحران	مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی بحران، ارزیابی سانحه و آسیب‌پذیری، بازتوانی پس از سانحه	مبانی مدیریت بحران، برنامه‌ریزی بحران، ارزیابی سانحه و آسیب‌پذیری، بازتوانی پس از سانحه
کاپیتال	گواهی‌نامه	مدیریت بحران و ایمنی سرزمین	مبانی مدیریت بحران و ایمنی سرزمین، برنامه‌ریزی بحران	مبانی مدیریت بحران و ایمنی سرزمین، برنامه‌ریزی بحران	مبانی مدیریت بحران و ایمنی سرزمین، برنامه‌ریزی بحران
ایالتی آریزونا	کارشناسی ارشد	مدیریت شرایط اضطراری	مدیریت شرایط اضطراری، مواد خطرناک، سلامت جامعه، فناوری اطلاعات در شرایط اضطراری، ارزیابی خطرپذیری	مدیریت شرایط اضطراری، مواد خطرناک، سلامت جامعه، فناوری اطلاعات در شرایط اضطراری، ارزیابی خطرپذیری	مدیریت شرایط اضطراری، فناوری اطلاعات در شرایط اضطراری
کاپلا	کارشناسی ارشد	ایمنی عمومی با گرایش مدیریت شرایط اضطراری	مدیریت بحران، ارزیابی خطر و زیرساخت‌های حیاتی، تروریسم، فرماندهی و رهبری، روش تحقیق	مدیریت بحران، ارزیابی خطر و زیرساخت‌های حیاتی، تروریسم، فرماندهی و رهبری، روش تحقیق	مدیریت بحران، ارزیابی خطر و زیرساخت‌های حیاتی، تروریسم، روش تحقیق
میشیگان شرقی	کارشناسی ارشد	مطالعات تکنولوژی با گرایش مدیریت شرایط اضطرار	آمادگی در شرایط اضطرار، کاهش خطر سوانح، برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، مواد و مصالح خطرناک، تروریسم، روش‌های مقاله	آمادگی در شرایط اضطرار، کاهش خطر سوانح، برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، مواد و مصالح خطرناک، تروریسم، روش‌های مقاله	آمادگی در شرایط اضطرار، برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، تروریسم
المیرا	کارشناسی ارشد	مدیریت آمادگی در شرایط اضطرار	مدیریت منابع و توسعه، روش تحقیق، فناوری و ارتباطات در بحران، آمادگی در سوانح، بازتوانی پس از سانحه، مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، سلامت جامعه در شرایط اضطراری، آمادگی و تروریسم، ارزیابی سانحه و آسیب‌پذیری، رهبری بحران	روش تحقیق، فناوری و ارتباطات در سوانح، بازتوانی پس از سانحه، مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، آمادگی و تروریسم، ارزیابی سانحه و آسیب‌پذیری	روش تحقیق، فناوری و ارتباطات در بحران، آمادگی در سوانح، بازتوانی پس از سانحه، مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، آمادگی و تروریسم، ارزیابی سانحه و آسیب‌پذیری
دلاور	کارشناسی ارشد	مدیریت علوم سانحه	مقدمه‌ای بر مخاطرات، سوانح و توسعه، روش تحقیق، روش‌های تصمیم‌گیری	مقدمه‌ای بر مخاطرات، سوانح و توسعه، روش تحقیق، روش‌های تصمیم‌گیری	مقدمه‌ای بر مخاطرات، سوانح و توسعه، روش تحقیق

و مقایسه می‌شوند. این امر در تحلیل صحیح‌تر و تبیین دورهٔ ۳۹ است. ۸۴ پیشنهادی مدیریت بحران در معماری و شهرسازی بسیار مؤثر بررسی عناوین و فراوانی رشتهٔ مدیریت بحران در ادامهٔ ت ۱.

ایالتی داکوتای شمالی	کارشناسی ارشد	مدیریت شرایط اضطرار	مدیریت شرایط اضطرار، روش تحقیق، بازتوانی، ارزیابی خطرپذیری و مخاطرات، مدیریت و برنامه‌ریزی شرایط اضطراری، جمعیت و سوانح، فرهنگ و سوانح، تداوم کسب و کار	مدیریت شرایط اضطرار، روش تحقیق، بازتوانی، ارزیابی خطرپذیری و مخاطرات، مدیریت و برنامه‌ریزی شرایط اضطراری، جمعیت و سوانح، فرهنگ و سوانح، تداوم کسب و کار
جورج میسون	کارشناسی ارشد	مدیریت اضطراری و امنیت ملی	برنامه‌ریزی و آمادگی در شرایط اضطراری، بازتوانی پس از سانحه، روش‌های کاهش خطر، تروریسم، مدیریت شرایط اضطراری، ارزیابی خطرپذیری، ارتباطات و فناوری در اضطرار، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی	برنامه‌ریزی و آمادگی در شرایط اضطراری، بازتوانی پس از سانحه، روش‌های کاهش خطر، تروریسم، مدیریت شرایط اضطراری، ارزیابی خطرپذیری، ارتباطات و فناوری، سیستم‌های جغرافیایی
گراند کانیهون	کارشناسی ارشد	هدایت و فرماندهی با گرایش آمادگی	توسعه و جوامع، تروریسم	توسعه و جوامع، تروریسم
ایالتی جک استونویل	کارشناسی ارشد	مدیریت شرایط اضطراری	بازتوانی پس از سانحه، روش تحقیق، کاهش خطر سوانح، آمادگی در شرایط اضطرار، مقابله سوانح، مدیریت بحران، تروریسم، مباحث حقوقی، ارزیابی خطرپذیری، تداوم کسب و کار، سلامت جامعه در شرایط اضطرار	بازتوانی پس از سانحه، روش تحقیق، کاهش خطر سوانح، مقابله سوانح، مدیریت بحران، مباحث حقوقی، ارزیابی خطرپذیری، تداوم کسب و کار
کالج جان جی، نیوپورک	کارشناسی ارشد	مدیریت حفاظت در شرایط اضطراری	مبانی مدیریت اضطراری، ایمنی محیط مصنوع، ارزیابی خطرپذیری، روش تحقیق، آمادگی و مقابله سوانح، بازتوانی	ارزیابی خطرپذیری، روش تحقیق، آمادگی و مقابله سوانح، بازتوانی پس از سانحه
ایالتی جکسونویل	کارشناسی ارشد	مدیریت اداری با گرایش مدیریت شرایط اضطرار	مبانی مدیریت شرایط اضطرار، بازتوانی پس از سانحه، آمادگی و کاهش خطرپذیری، مقابله با سانحه، روش تحقیق	مبانی مدیریت شرایط اضطرار، بازتوانی پس از سانحه، کاهش خطرپذیری، مقابله با سانحه، روش تحقیق
لین	کارشناسی ارشد	علوم اداری با گرایش مدیریت شرایط اضطرار	مدیریت و برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، فناوری در شرایط اضطرار، ایجاد اجتماعی و روان‌شناسی سوانح، ارزیابی آسیب‌پذیری و خطر، روش تحقیق	مدیریت و برنامه‌ریزی شرایط اضطرار، ایجاد اجتماعی و روان‌شناسی سوانح، ارزیابی آسیب‌پذیری و خطر، روش تحقیق
آکادمی نیروی دریایی ماساچوست	کارشناسی ارشد	مدیریت شرایط اضطرار	مباحث حقوقی در شرایط اضطرار، مدیریت شرایط اضطرار، فناوری اطلاعات شرایط اضطرار، مدیریت بحران، سلامت جامعه در شرایط اضطراری، بازتوانی پس از سانحه	فناوری اطلاعات شرایط اضطرار، مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه
نام دانشگاه اروپا	نوع مدرک	نام دوره	نام دروس	دروس مرتبط با حوزهٔ معماری و شهرسازی
وانکوم	کارشناسی ارشد	مدیریت تداوم کسب و کار، ایمنی و بحران	مخاطرات و مقررات، ارزیابی آسیب‌پذیری و خطر، مدیریت بحران	ارزیابی آسیب‌پذیری و خطر، مدیریت بحران
پورتسمات	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران	مخاطرات و آسیب‌پذیری، تداوم کسب و کار، مدیریت بحران، روش تحقیق	تداوم کسب و کار، مدیریت بحران، روش تحقیق
یورک	کارشناسی ارشد	درگیری‌های قومی و محلی و توسعه	توسعه و جامعه، مدیریت عمومی، ارزیابی سیاست شهروندان زن و درگیری‌ها	توسعه و جامعه

دانشگاه‌های سراسر جهان از دو طریق «تحلیل مقایسه‌ای بر دوره‌های درسی» انجام شده است. به‌کارگیری دو روش اساس تفکیک قاره‌ای» و «دسته‌بندی موضوعی بر اساس نتایج به‌روایی بیشتر پژوهش، بلکه به بیان شرح درس و ادامه ت. ا.

اکسفورد	کارشناسی ارشد	توسعه و مدیریت اضطراری	مبانی مخاطرات و بحران، سربانه پس از سانحه، ارزیابی سانحه و توسعه، روش تحقیق	مبانی مخاطرات و بحران، سربانه پس از سانحه، ارزیابی سانحه و توسعه، روش تحقیق	مبانی مخاطرات و بحران، سربانه پس از سانحه، ارزیابی سانحه و توسعه، روش تحقیق
کاونتری	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، ارزیابی خطرپذیری، سلامت در شرایط اضطرار، تداوم کسب و کار، سیستم‌های جغرافیایی، روش تحقیق	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، ارزیابی خطرپذیری، سلامت در شرایط اضطرار، تداوم کسب و کار، سیستم‌های جغرافیایی، روش تحقیق	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، ارزیابی خطرپذیری، سلامت در شرایط اضطرار، تداوم کسب و کار، سیستم‌های جغرافیایی، روش تحقیق
سالفورد	کارشناسی	مدیریت کاهش خطر و بازسازی	بازتوانی پس از سانحه، مدیریت پروژه در بازسازی، پرداخت خسارت و بیمه، ایمنی و بهداشت، کاهش خطرپذیری سوانح، بازتوانی معیشت، مدیریت استراتژیک بازسازی پس از سانحه، توانمندسازی، مدیریت دانش، ارزیابی سانحه	بازتوانی پس از سانحه، مدیریت پروژه در بازسازی، پرداخت خسارت و بیمه، ایمنی و بهداشت، کاهش خطرپذیری سوانح، بازتوانی معیشت، مدیریت استراتژیک بازسازی پس از سانحه، توانمندسازی، مدیریت دانش، ارزیابی سانحه	بازتوانی پس از سانحه، مدیریت پروژه در بازسازی، پرداخت خسارت و بیمه، ایمنی و بهداشت، کاهش خطرپذیری سوانح، بازتوانی معیشت، مدیریت استراتژیک بازسازی پس از سانحه، توانمندسازی، مدیریت دانش، ارزیابی سانحه
کاونتری	کارشناسی ارشد	توسعه و امداد بحران	مدیریت بحران	مدیریت بحران	مدیریت بحران
دوبلین	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، تداوم کسب و کار، آمادگی در برابر سانحه، ارزیابی سانحه، ارتباطات در بحران	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، تداوم کسب و کار، آمادگی در برابر سانحه، ارزیابی سانحه، ارتباطات در بحران	مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، تداوم کسب و کار، آمادگی در برابر سانحه، ارزیابی سانحه، ارتباطات در بحران
پورتسمات	کارشناسی ارشد	مخاطرات محیطی و زمین‌شناختی	شناخت مخاطرات، ارزیابی مخاطرات، سنجش از راه دور و سیستم‌های اطلاعاتی	شناخت مخاطرات، ارزیابی مخاطرات، سنجش از راه دور و سیستم‌های اطلاعاتی	شناخت مخاطرات، ارزیابی مخاطرات، سنجش از راه دور و سیستم‌های اطلاعاتی
اتونوما	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران و مخاطرات	مدیریت بحران	مدیریت بحران	مدیریت بحران
کیپگ استون	کارشناسی ارشد	مدیریت بحران و مخاطرات	مدیریت بحران، روش تحقیق، سیستم‌های اطلاعاتی، ارزیابی سانحه، مخاطرات هوایی و زمینی	مدیریت بحران، روش تحقیق، سیستم‌های اطلاعاتی، ارزیابی سانحه، مخاطرات هوایی و زمینی	مدیریت بحران، روش تحقیق، سیستم‌های اطلاعاتی، ارزیابی سانحه، مخاطرات هوایی و زمینی
منچستر	کارشناسی ارشد	انسان و مقابله با درگیری	توسعه و سانحه، مقابله با سانحه	توسعه و سانحه، مقابله با سانحه	توسعه و سانحه، مقابله با سانحه
لندن	کارشناسی ارشد	مدیریت اضطراری	فرماندهی و رهبری، مدیریت خطرپذیری در شرایط اضطراری، روان‌شناسی سوانح، سلامت در بحران	فرماندهی و رهبری، مدیریت خطرپذیری در شرایط اضطراری، روان‌شناسی سوانح، سلامت در بحران	فرماندهی و رهبری، مدیریت خطرپذیری در شرایط اضطراری، روان‌شناسی سوانح، سلامت در بحران
دویزنبورگ هلند	کارشناسی ارشد	مدیریت خطرپذیری	تداوم کسب و کار، مدیریت بحران، ارزیابی سانحه	تداوم کسب و کار، مدیریت بحران، ارزیابی سانحه	تداوم کسب و کار، مدیریت بحران، ارزیابی سانحه
یورک	کارشناسی ارشد	بازسازی پس از جنگ	ارزیابی درگیری‌های قومی و محلی	ارزیابی درگیری‌های قومی و محلی	ارزیابی درگیری‌های قومی و محلی
کرن فیلد	کارشناسی ارشد	تاب‌آوری	مبانی تاب‌آوری	مبانی تاب‌آوری	مبانی تاب‌آوری
کاونتری	دکتری	مدیریت بحران	مبانی نظری بحران، ارزیابی خطرپذیری، برنامه‌ریزی اضطراری، مدیریت سوانح طبیعی، تداوم کسب و کار، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی، روش تحقیق	مبانی نظری بحران، ارزیابی خطرپذیری، برنامه‌ریزی اضطراری، مدیریت سوانح طبیعی، تداوم کسب و کار، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی، روش تحقیق	مبانی نظری بحران، ارزیابی خطرپذیری، برنامه‌ریزی اضطراری، مدیریت سوانح طبیعی، تداوم کسب و کار، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی، روش تحقیق

برنامه دوره پیشنهادی مدیریت بحران در معماری و شهرسازی رشته‌های مدیریت بحران به تبع موقعیت فراگیری دانشگاه در کمک می‌کند. در روش اول، تکنیک فارهای، درس مربوط به فارهای امریکا، اروپا، آسیا، آفریقا، و اقیانوسیه بررسی می‌شوند.

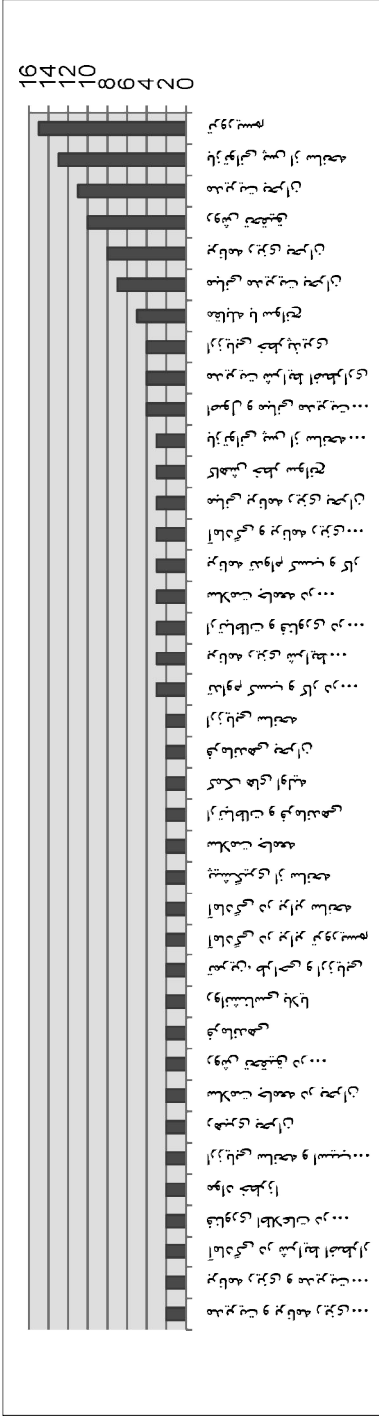
مدیریت بحران، ارزیابی سانحه	مدیریت بحران، ارزیابی سانحه	مدیریت بحران و ایمنی اجتماعی	کارشناسی ارشد	استادانجر
ارزیابی خطرپذیری	ارزیابی خطرپذیری، مبانی ایمنی	ایمنی ریسک و مهندسی ارزش	کارشناسی ارشد	هریت وات
دروس مرتبط با حوزه معماری و شهرسازی	نام دروس	نام دوره	نوع مدرک	نام دانشگاه آسیا
مدیریت بحران، توسعه و سانحه	مدیریت بحران و محیط زیست، جغرافیاشناسی، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، مدیریت بحران، توسعه و سانحه	جغرافیا و مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	تریپورا
مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه، ارزیابی سانحه	کاهش خطر سوانح، مدیریت بحران، بازتوانی پس از سانحه، ارزیابی سانحه	مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	کوبن هانگ
مبانی مدیریت بحران، روان‌شناسی سوانح، روش تحقیق	مبانی مدیریت بحران، شناخت مخاطرات و کاهش اثرات، روان‌شناسی سوانح، روش تحقیق	مدیریت بحران و شرایط اضطراری	کارشناسی ارشد	کالج فایبر تکنولوژی
ارزیابی و شناخت مخاطرات، مدیریت بحران	ارزیابی خطرپذیری، شناخت مخاطرات، مدیریت بحران	مدیریت بحران در صنعت معدن	گواهی‌نامه	کالج مهندسی استاف
برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، توسعه و سانحه، کاهش خطرپذیری، روش تحقیق	برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، توسعه و سانحه، کاهش خطرپذیری، روش تحقیق	مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	دکتر آبدکار آگرا هند
اثرات سلاح‌های متعارف، ارتباطات و سیستم‌های هشدار، مبانی مدیریت بحران، کاهش خطرپذیری	اثرات سلاح‌های متعارف، ارتباطات و سیستم‌های هشدار، مبانی مدیریت بحران، کاهش خطرپذیری و مقابله	مدیریت بحران صنعتی	کارشناسی ارشد	کالج ملی دفاع غیر نظامی
دروس مرتبط با حوزه معماری و شهرسازی	نام دروس	نام دوره	نوع مدرک	نام دانشگاه آفریقا
شناخت مخاطرات، مدیریت بحران، توسعه و سانحه، آوارگان، روش تحقیق، دفاع شهری، ارزیابی سانحه	شناخت مخاطرات، مدیریت بحران، توسعه و سانحه، آوارگان، روش تحقیق، دفاع شهری، ارزیابی سانحه	مدیریت بحران و مطالعات آوارگان	کارشناسی ارشد و دکتری	بین المللی آفریقا
مبانی مدیریت بحران، فناوری اطلاعات و ارتباطات، سیستم‌های اطلاعات سانحه	مبانی مدیریت بحران، فناوری اطلاعات و ارتباطات، سلامت جامعه، برنامه‌ریزی استراتژیک، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی، مدیریت رسانه‌ها	مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	فیری استیت
مبانی مدیریت بحران، ارزیابی خطرپذیری، کاهش خطر و مقابله	مبانی مدیریت بحران، ارزیابی خطرپذیری، کاهش خطر و مقابله	مدیریت بحران	گواهی‌نامه	موناش آفریقای جنوبی
مبانی مدیریت بحران، سیستم‌های سنجش از راه دور، ارزیابی سانحه	مبانی مدیریت بحران، سیستم‌های سنجش از راه دور و اطلاعات جغرافیایی، ارزیابی سانحه	مدیریت بحران	گواهی‌نامه	انستیتی ملی
مدیریت بحران، روش تحقیق	کاهش خطر و توسعه پایدار، مدیریت بحران، روش تحقیق، فناوری ارتباطات	توسعه پایدار با گرایش مطالعات سوانح	کارشناسی ارشد	شمال غرب، مرکز مطالعات سانحه

میان‌مدیریت بحران، ارزیابی سانحه، توسعه و سانحه	میان‌مدیریت بحران، انواع مخاطرات، ارزیابی سانحه، برنامه‌ریزی سانحه، توسعه و سانحه	آموزش پایه با گرایش کاهش سوانح	گواهی‌نامه	شمال غرب، مرکز مطالعات سانحه
مدیریت بحران، توسعه و سانحه	مدیریت بحران، توسعه و سانحه، مدیریت امداد	مدیریت بحران و مطالعات اوارگان	گواهی‌نامه	بین‌المللی افریقا
میان‌مدیریت بحران، کاهش خطر و مقابله با سانحه، ارزیابی سانحه	میان‌مدیریت بحران، کاهش خطر و مقابله با سانحه، ارزیابی سانحه	علوم سانحه	کارشناسی ارشد	کیپ تاون
ارزیابی خطرپذیری شهری، روش‌های ارزیابی خطر جامعه	ارزیابی خطرپذیری شهری، روش‌های ارزیابی خطر جامعه، ارزیابی مخاطرات طبیعی	ارزیابی سانحه و نظارت	کارشناسی ارشد	کیپ تاون
توسعه و سانحه، مدیریت بحران، کاهش خطر، مدیریت امداد	توسعه و سانحه، مدیریت بحران، کاهش خطر، مدیریت امداد و نجات، فرماندهی بحران	کاهش خطر سانحه	گواهی‌نامه	مولونگوشی
میان‌مدیریت بحران، سربانه اضطراری	میان‌مدیریت بحران، مدیریت امداد و نجات، سربانه اضطراری	مدیریت بحران	گواهی‌نامه	کیتاتا
کاهش خطرپذیری، بازتوانی پس از سانحه	انواع مخاطرات، کاهش خطرپذیری، بازتوانی پس از سانحه	مدیریت بحران محیطی و طبیعی	کارشناسی ارشد	نایروبی
دروس مرتبط با حوزه معماری و شهرسازی	نام دروس	نام دوره	نوع مدرک	نام دانشگاه اقیانوسیه
میان‌مدیریت بحران، مسائل حقوقی بازاری، پرداخت غرامت و بیمه، سانحه و توسعه	میان‌مدیریت بحران، مسائل حقوقی بازاری، پرداخت غرامت و بیمه، سانحه و توسعه	توسعه شهری با گرایش مدیریت بحران	کارشناسی	آرمیت
ارزیابی خطرپذیری، مدیریت بحران	ارزیابی خطرپذیری، مدیریت بحران، سلامت جامعه، مدیریت ایمنی	مدیریت ریسک	کارشناسی ارشد	آرمیت
مدیریت بحران	مدیریت ارتباطات، مدیریت بحران	مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	ویکتوریا
مدیریت بازنوانی پس از سانحه، توسعه و سانحه، کاهش خطرپذیری	شناخت مخاطرات، مدیریت بازنوانی پس از سانحه، توسعه و سانحه، مدیریت دانش، کاهش خطرپذیری	مدیریت بحران و انعطاف‌پذیری محیط زیست مصنوع	گواهی‌نامه	نیوکاسل
ارزیابی سانحه، برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، آمادگی و کاهش خطر	ارزیابی سانحه، برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، آمادگی و کاهش خطر	مدیریت ریسک	کارشناسی	سیدنی
شناخت مخاطرات، سنجش از راه دور، سانحه و توسعه	شناخت مخاطرات، سنجش از راه دور، سانحه و توسعه	مدیریت بحران	کارشناسی ارشد	کانتربری

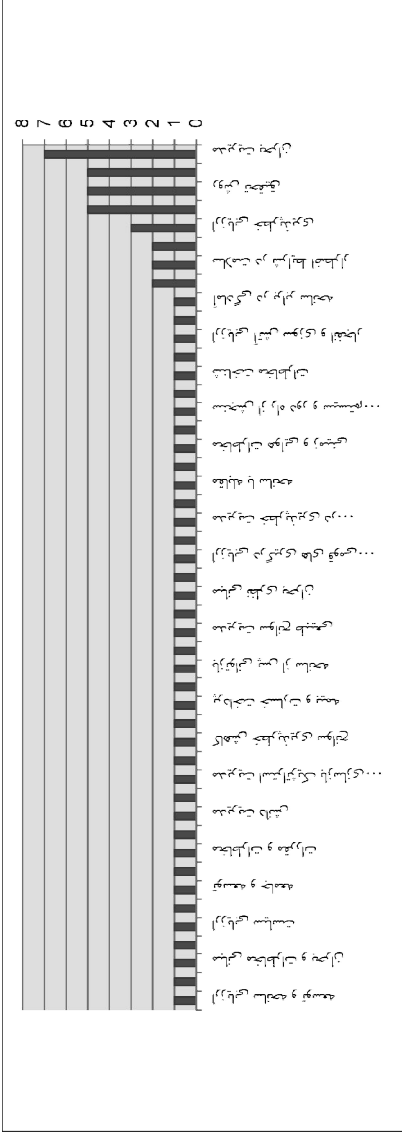
۱.۷. تحلیل مقایسه‌ای بر اساس تفکیک قاره‌ای

قاره‌های آمریکا (آمریکای شمالی): رشته مدیریت بحران در ۴۷ دانشگاه ایالات متحده انتخاب شده و فراوانی ۳۹ عنوان درسی تفکیک گردیده است. با توجه به دسته‌بندی انجام‌شده، واحد ترورسیم با تدریس در ۱۵ دانشگاه فراوانی حداکثری را دارد و پس از آن دروس «بازتابی پس از سانحه»، «مدیریت بحران»، «روش تحقیق»، «برنامه‌ریزی بحران»، «میان‌مدت مدیریت بحران»، «مقایله با سوانح»، «ارزیابی خطرپذیری»، و «مدیریت شرایط اضطرار» به ترتیب دارای بیشترین فراوانی نسبت به سایر دروس هستند. با توجه به نمودار «ت ۲» می‌توان نتیجه

۲۹. برای آگاهی از جزئیات همه دوره‌ها به اصل طرح پژوهشی در معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی مراجعه شود.

ت ۲ (بالا): نمودار فراوانی دوره‌های مدیریت بحران در ایالات متحده؛ ماخذ: نگارنده. ت ۳ (پایین): نمودار فراوانی دوره‌های مدیریت بحران در اروپا؛ ماخذ: نگارنده.

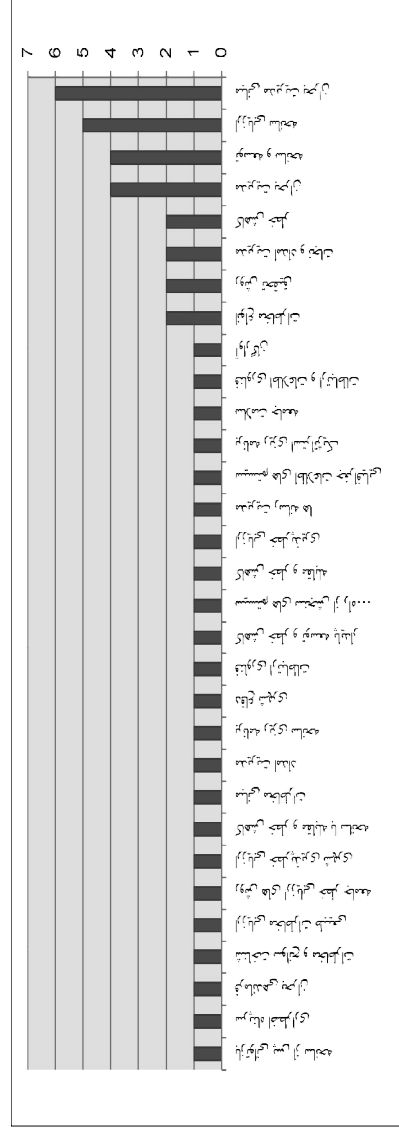
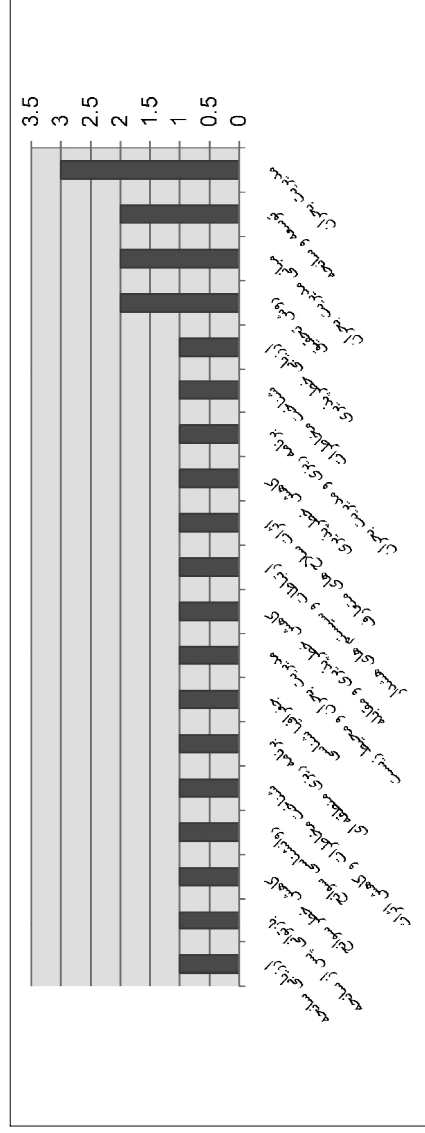
گرفت که تابع تغییرات فراوانی‌های به‌دست‌آمده در دانشگاه‌های آمریکای شمالی، با در نظر گرفتن ماهیت سوانح و بحران‌های رایج در آن کشور از قبیل طوفان، سیل، زمین‌لرزه، و تروریسم، همچنین نوع سیاست‌های اتخاذشده برای مقابله با آن‌ها در یک راستا تغییر می‌کند.

قاره‌اروپا: رشته مدیریت بحران در ۲۰ دانشگاه اروپایی بررسی می‌شود که مجموعاً ۴۷ عنوان درسی مختلف را در بر می‌گیرد. دروس «مدیریت بحران»، «تداوم کسب و کار»، «روش تحقیق»، «ارزیابی سانحه»، «ارزیابی خطرپذیری»، «مدیریت و برنامه‌ریزی بحران»، «سلامت در شرایط اضطرار»،

«سیستم‌های جغرافیایی»، و «آمادگی در برابر سانحه» بیشترین فراوانی را در میان سایر عناوین دارند. باید توجه داشت که پراکندگی موضوعی در عناوین واحدهای درسی در اروپا بیشتر به دلیل سیاست «دانش‌مبنایی» رایج در دانشگاه‌های و مراکز علمی این قاره بوده است؛ بدان معنا که اگرچه قاره اروپا در مقایسه با آمریکا سانحه‌خیز نیست، لیکن رشته مدیریت بحران در تعداد زیادی از دانشگاه‌های این قاره، مخصوصاً در کشور انگلستان، تدریس می‌شود (ت ۳).

قاره آسیا: ۱۹ عنوان درسی از ۶ دانشگاه قاره آسیا در رشته مدیریت بحران بررسی می‌شود. از میان این دروس، «مدیریت بحران»،

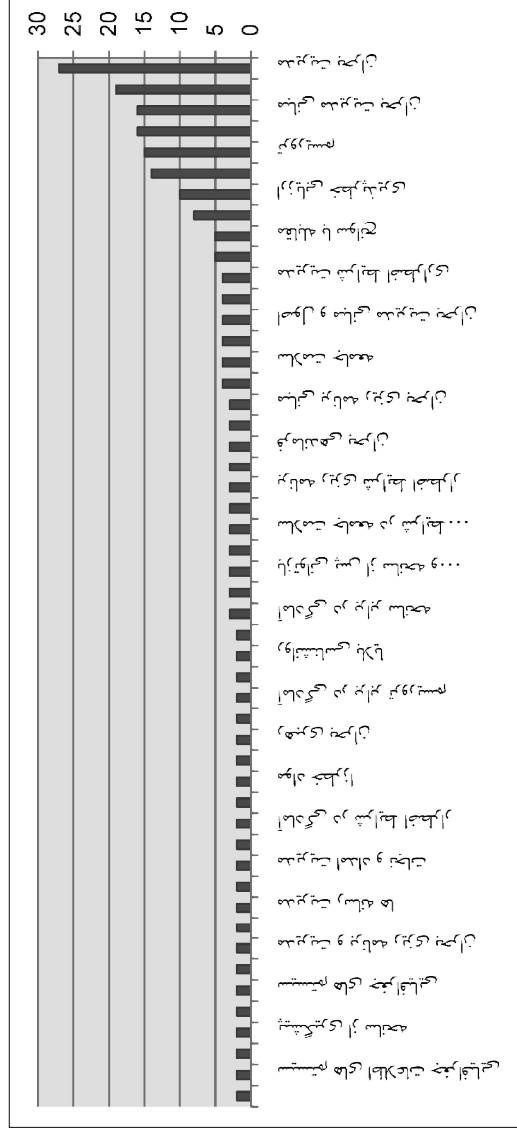
«توسعه و سانحه»، «مبانی مدیریت بحران»، «روش تحقیق»، «ارزیابی خطرپذیری» به ترتیب بیشترین فراوانی را دارند. درصد بالایی از دروس مذکور به مباحث تقلیل آسیب‌پذیری جوامع افریقایی در برابر سوانح پرداخته‌اند (ت ۵).

ت ۴ (بالا): نمودار فراوانی دوره‌های مدیریت بحران در آسیا؛ مأخذ: نگارنده.

ت ۵ (پایین): نمودار فراوانی دوره‌های مدیریت بحران در افریقا؛ مأخذ: نگارنده.

قاره استرالیا و اقیانوسیه: ۱۷ عنوان درسی مختلف از دانشگاه‌های
 استرالیا و اقیانوسیه در رشته مدیریت بحران انتخاب شده‌اند؛
 به ترتیب دروس «ساخته و توسعه»، «مدیریت و بحران»،
 «شناخت مخاطرات»، و «مسائل حقوقی بازسازی» بیشترین
 فراوانی را در میان سایر دروس این رشته در دانشگاه‌های
 استرالیا دارند (ت ۶).
 باتوجه به میزان فراوانی دوره‌ها در پنج قاره، به نظر می‌رسد که
 بیشترین فراوانی در دانشگاه‌های جهان دارند.

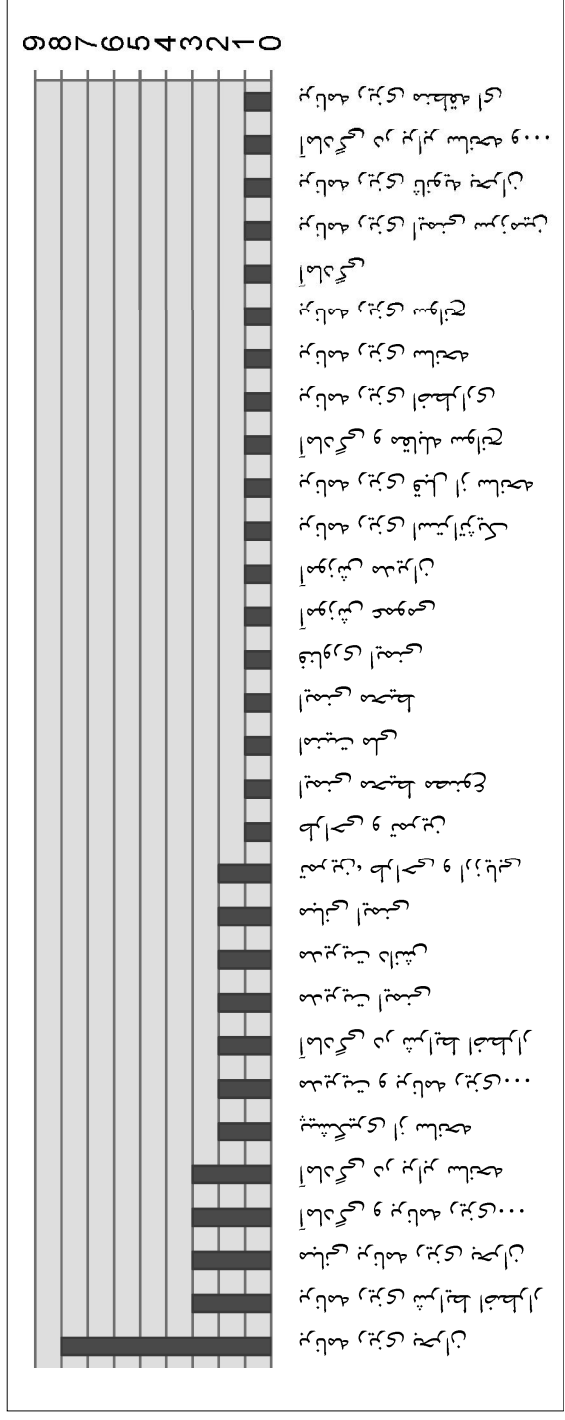
ت ۶ (بالا). نمودار فراوانی دوره‌های مدیریت بحران در اقیانوسیه و استرالیا؛ مأخذ: نگارنده.
 ت ۷ (پایین). نمودار ترتیب فراوانی دروس رشته مرتبط با مدیریت بحران در قاره‌های پنج‌گانه؛ مأخذ: نگارنده.

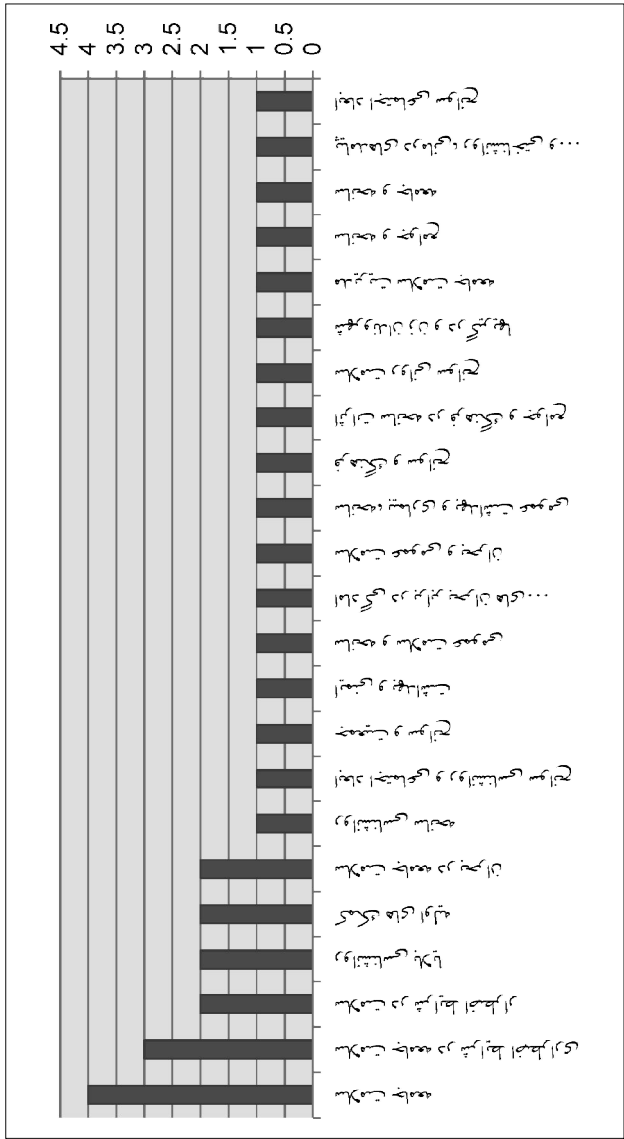
۲.۷. تحلیل مقایسه‌ای بر اساس عناوین درسی

«میان‌ی نظری»، و «مدیریت بحران». عناوین تجمیع‌شده با توجه به محتوای دروس تعریف‌شده در آنان تعیین شده و فراوانی دروس هر عنوان در داخل مجموعه و همچنین در مقایسه با سایر مجموعه‌ها سنجیده شده است. نمودار «ت ۸» فراوانی عناوین تجمیع‌شده را نشان می‌دهد و «ت ۹» تا «ت ۱۳» نمایانگر فراوانی تعدادی از این دوره‌ها هستند.^{۳۰}

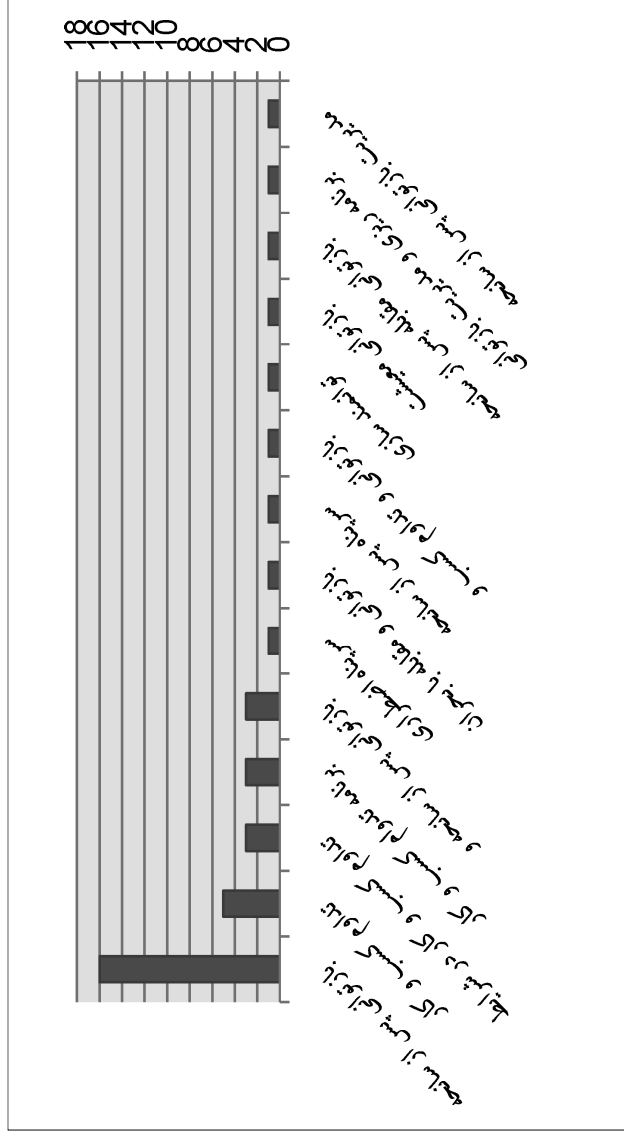
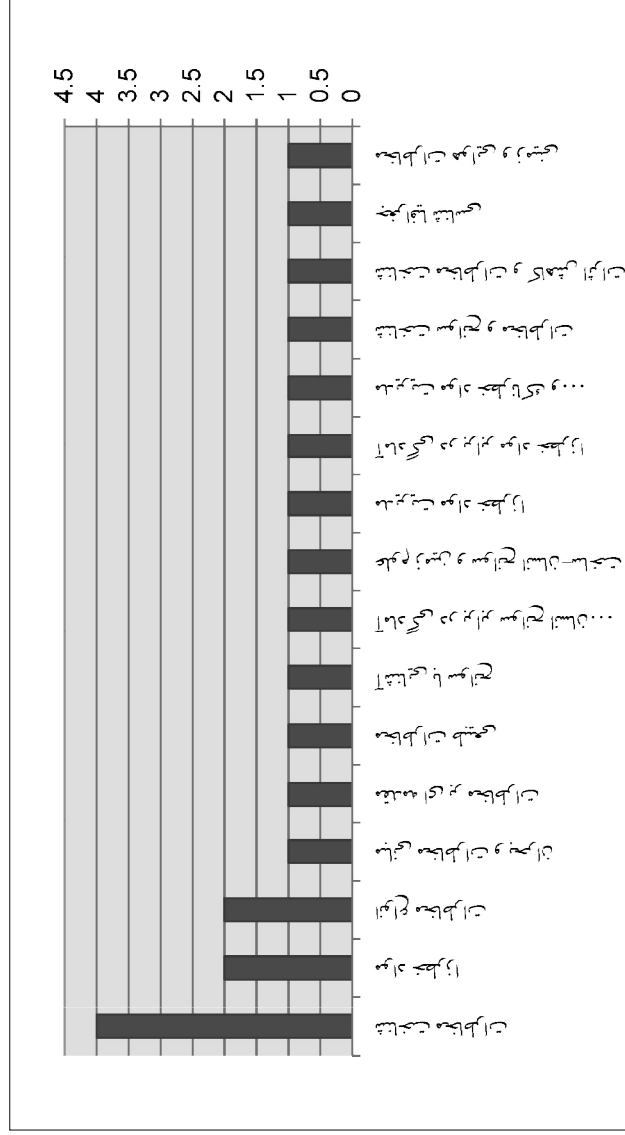
۳۰. جزئیات کامل همه دوره‌های تجمیع‌شده در طرح پژوهشی قابل‌دسترسی است.

ت ۸ (بالا) نمودار میزان فراوانی عناوین تجمیع‌شده در ۱۳ دوره درسی؛ مأخذ: نگارنده.
ت ۹ (پایین). نمودار عناوین تجمیع‌شده در طبقه‌بندی عنوان برنامه‌ریزی و آمادگی؛ مأخذ: نگارنده.

ت ۱۰ (بالا): نمودار عناوین
 تجمیع شده در طبقه بندی عنوان
 سانه و جامعه؛ ماخذ: نگارنده.
 ت ۱۱ (پایین): نمودار عناوین
 تجمیع شده در طبقه بندی عنوان
 ارزیابی در مدیریت بحران؛ ماخذ:
 نگارنده.

ت ۱۲ (بالا)، نمودار عناوين
 تجميع شده در طبقه بندي عنوان
 آشنائي با سوانح در مديريت
 بحران؛ مأخذ: نگارنده.
 ت ۱۳ (پايين)، نمودار عناوين
 تجميع شده در طبقه بندي عنوان
 بازسازي و بازتواني در مديريت
 بحران؛ مأخذ: نگارنده.

۸. به سوی تدوین برنامه مستقل دوره آموزشی مدیریت بحران در طراحی شهری دوره‌های بازسازی پس از سانحه

بررسی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در جهان نشان می‌دهد که بخش اعظم رشته‌های مربوطه به دوره‌های مرتبط با مدیریت شرایط اضطراری^{۳۱} و مدیریت بحران^{۳۲} اختصاص یافته‌اند. دوره‌های مزبور سطح وسیعی از مقولات مدیریت اضطراری و بحران را در سطوح گوناگون سیاست‌گذاری و عملیاتی دربر گرفته و عموماً متکی بر مطالعات میدانی^{۳۳} هستند، دانشگاه‌های اندکی در زمینه دوره‌های بازسازی پس از سانحه و بازتوانی فعال هستند که از آن میان می‌توان به دانشگاه ماساچوست در بوستون ایالات متحده در کارشناسی ارشد مطالعات بازسازی با تأکید بر جمعیت آسیب‌پذیر^{۳۴} و دوره گواهی‌نامه بازسازی پس از سانحه و مدیریت^{۳۵} اشاره داشت. افزون براین، در دانشگاه یورک انگلستان دوره کارشناسی ارشد و دکتری بازسازی پس از جنگ^{۳۶} را تدریس می‌شود که عمدتاً بر مقولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی جوامع جنگ‌زده تمرکز و تأکید دارد. علاوه بر دانشگاه‌ها، در تعدادی دیگری از مراکز آموزش عالی مقولات بازسازی به صورت مستقل و به شرح زیر تدریس می‌شوند:

- دانشگاه سالفورد^{۳۷}: مدیریت کاهش خطر و بازسازی
- دانشگاه منچستر: انسان و مقابله با درگیری
- دانشگاه لندن: مدیریت اضطراری عمران
- دانشگاه منچستر: توسعه بین‌المللی - فقر، تضادها و بازسازی
- دانشگاه معماری هانوی^{۳۸} ویتنام: بازسازی سانحه
- دانشگاه دیونگ‌ورو اندونزی: جلوگیری از سانحه و بازتوانی
- دانشگاه بین‌المللی افریقا: انستیتو مدیریت بحران و مطالعات آوارگان-مدیریت بحران و مطالعات آوارگان

- دانشگاه آرمیت ملیورن: مدیریت بحران شهری
- دانشگاه جیمز کوک استرالیا: بهبود تجربه سانحه؛ مقاومت اجتماع بعد از سانحه

بررسی دقیق‌تر برنامه درسی مراکز بالا گویای تنوع، ابعاد، و مقولات و مباحث بازسازی و مدیریت بحران شهری با توجه به گرایش‌های دانشگاه‌های مربوطه است. مقایسه سیلاب‌های دوره‌های مزبور نشان می‌دهد که وجوه بازسازی شامل بناها، زیرساخت‌ها، مسائل اقتصادی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و محیط زیست موارد پژوهشی در این دوره‌ها هستند. نقطه مشترک اغلب دوره‌ها، اگرچه کمتر به صورت مستقیم بدان پرداخته شده، تأکید بر موضوع سرپناه پس از سانحه است. این امر گویای اهمیت دوره فعلی رشته بازسازی در دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی نیز هست.

۹. برنامه آموزشی پیشنهادی دوره طراحی شهری

در پایان برای دوره کارشناسی ارشد مدیریت بحران، برنامه‌ای به شرح جداول «ت ۱۴» تا «ت ۱۶» پیشنهاد می‌شود.

پیش‌نیاز	عملی	(به تفکیک)	تعداد ساعت	تعداد واحد	عنوان درس	کد درس
			نظری		اصول و مبانی برنامه‌ریزی و طراحی شهری	
		۳۲	۳۲	۲	زبان تخصصی	
			۳۲	۲	روان‌شناسی و جامعه‌شناسی بلایا	
	۳۲		۱۶	۲	سیستم اطلاعات GIS	

- 31. Emergency Management
- 32. Disaster Management
- 33. Field Studies
- 34. University of Massachusetts, Boston - Global Post-Disaster Studies Graduate Certificate w/ focus on Reconstruction with Vulnerable Populations.
- 35. University of Massachusetts, Boston - Global Post-Disaster Reconstruction and Management Certificate.
- 36. The University of York, Post-war Recovery Studies (www.york.ac.uk/depts/pol/p/rdru)
- 37. University of Salford (www.salford.ac.uk)
- 38. Hanoi Architectural University (www.hau.edu.vn)

ت ۱۴. جدول دروس پیش‌نیاز؛ مأخذ: نگارنده.

پیش‌نیاز	(به تفکیک)	تعداد ساعت	تعداد واحد	عنوان درس	کد درس
	عملی	نظری			
	۳۲	۱۶	۲	سوانح و مجتمع‌های زیستی	
	۳۲	۱۶	۲	مبانی و اصول مدیریت و برنامه‌ریزی بحران شهری	
	۳۲	۱۶	۲	مدیریت و برنامه‌ریزی پیشگیری و آمادگی در شهر	
	۳۲	۱۶	۲	یاداند غیرعامل در سکونتگاه‌های شهری	
		۳۲	۲	آمار و روش تحقیق در سوانح	
	۳۲	۱۶	۲	ساماندهی و اسکان موقت	
	۳۲	۱۶	۲	بازسازی و اسکان دائم	
		۳۲	۲	روش‌های ارزیابی سانحه و خسارت	
	۳۲		۲	کارگاه مدیریت بحران شهری	
	۳۲	۳۲	۲	روش‌های ارزیابی سانحه	
			۴	پایان‌نامه	

پیش‌نیاز	(به تفکیک)	تعداد ساعت	تعداد واحد	عنوان درس	کد درس
	عملی	نظری			
	۳۲	۱۶	۲	روش‌های امداد و جستجو	
		۳۲	۲	سوانح و توسعه	
		۳۲	۲	مبانی حقوقی و اخلاقی مدیریت بحران	
	۳۲	۱۶	۲	روش‌های مدیریت و طراحی اردوگاه‌های پناهندگان و آوارگان	

منابع و مأخذ

- در کشورهای منتخب»، در مجله دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، ش ۱۳ (ویژه‌نامه ۱) ۱۳۸۶، ص ۱۴-۱۹.
- فلاحی، علیرضا. مطالعه تطبیقی آموزش مدیریت بحران و بازسازی پس از سانحه در مراکز آموزش عالی، طرح پژوهشی، به سفارش معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۱.
- _____ معماری سکونتگاه‌های موقت پس از سوانح، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۶.
- Chang, Yan et al. "Resourcing for Post-disaster Reconstruction: A Comparative Study of Indonesia and China", in *Disaster Prevention and Management, Vol. 12*
- ت ۱۵ (بالا). جدول دروس اصلی؛
 مأخذ: نگارنده.
 ت ۱۶ (پایین). جدول دروس اختیاری؛ مأخذ: نگارنده.
- در لیک، توماس ای و جرالد جی. هواتنر. مدیریت بحران: اصول و راهنمای عملی برای دولت‌های محلی، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهرتهران، انتشارات شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۳۸۳.
- سیف، علی اکبر. روان‌شناسی پرورشی- روان‌شناسی یادگیری و آموزش، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۸۰.
- صدر ممتاز، ناصر و دیگران. «مطالعه تطبیقی برنامه‌ریزی مدیریت بلایا

11. Capella University – Graduate Concentration in Homeland Security
12. Capital Community College, Hartford CN – EM Response and HS Certificate
13. Central Texas College – Certificate in Homeland Security and Emergency Management
14. Central Texas College – ASS in Homeland Security and Emergency Management
15. Cincinnati State Technical and Community College – AAS Public Safety Technology
16. Colorado Technical University – BS in Criminal Justice – HS and EM
17. Colorado Technical University – Master of Science Management – Homeland Security
18. Colorado Technical University – Doctor of Management – Homeland Security
19. Community College of Allegheny County – Certificate and Associate Degree in HS
20. Community College of Denver–Public Safety Mgmt AD (Homeland Security Specialization)
21. Corinthian Colleges, Inc. @ Florida Metropolitan University campuses – HS BA and AD
22. Cumberland County College, NJ – HS Academic Cert, Career Cert, AS Concentration
23. Curry College – Certificate in Homeland Security
24. Delaware Technical and Community College – AAS in CJ w/Homeland Defense and EM Option
25. Drexel University – Graduate Certificate in Homeland Security Management
26. Drexel University – MS in Professional Studies w/a Concentration in HS Management
27. East Carolina University – MS in Security Studies w/ Homeland Security Emphasis
28. Eastern Kentucky University – MS in Safety, Security and Emergency Management
29. Eastern Kentucky University – BS in Homeland Security
30. Embry-Riddle Aeronautical University – BS in Homeland Security
31. Empire State College, NY – Bachelor Degree Level Concentration in EM and HS
32. Excelsior College, NY – BS in Criminal Justice w/ Homeland Security Concentration

Iss. 1, Research Paper Emerald Group Publishing Limited, 2012..

Dynes, Russell, R. "The Comparative Study of Disaster: A Social Organizational Approach"; in Department of Sociology, Disaster Research Center, The Ohio State University, 1975..

Hollis, S. "Similarities in Regional Variation: A Comparative Study on Disaster RISK Management", in Paper Presented at IPSA-ECPR Joint Conference, "Whatever Happened to North-South?" Sao Paulo, Feb. 16-19, 2011.

Jha, A. K. et al. *Safer Homes, Stronger Communities*, The World Bank, 2010.

Quarantelli, E. L. et al. *The Reporting of News in Disaster: A Comparative Study of Japanese and American Communities*; <http://dspace.udel.edu:8080/dspace/handle/19716/1323>, 1999.

www.disasterresource.com پایگاه اطلاع رسانی منابع سانحه

فهرست برخی منابع اینترنتی

1. American InterContinental University – BS in CJ w/ HS & Crisis Mgmt Specialization
2. American Public University System, WV – HS BA, AD & Grad Certificates, AD Concentra.
3. Arkansas Tech University-Master of Science Degree in EM and HS
4. Austin Peay State University, Fort Campbell, TN – Criminal Justice BS, Concentration in HS
5. Barton County Community College, KS – AAS & Certificate in EM with HS Focus-Area
6. Bellevue University – Master of Science in Security Management
7. Bluegrass Community and Technical College – Associate & Certificate in HS and EM
8. California State University Dominguez Hills – Certificate in Safety and Security for Managers and Supervisors
9. California University of Pennsylvania – Master's Degree in Legal Studies with HS Track
10. California University of Pennsylvania – Homeland Security Certificate

54. Louisiana State Univ., National Center for Biomedical Research/Training – terrorism response training.
55. Michigan State University – Certificate in Homeland Security Studies
56. Missouri State University – Grad Certificate in Homeland Security and Defense
57. Monroe Community College, Rochester NY – Homeland Security Credit/Non-Credit Program
58. Mountain State University, Beckley, WV – Homeland Security BS Concentration
59. National Graduate School, Cape Cod, MA – Homeland Security Certificate
60. National University – Master of Science in Homeland Security and Safety Engineering
61. National University – BS in Domestic Security Management
62. Naval Postgraduate School, Monterey, CA – Homeland Security Program
63. North Carolina Central University, NC – BS in Criminal Justice with HS Concentration
64. Northcentral University, Prescott AZ –Business Admin. PhD., Homeland Security Specialization
65. Northeastern State University, OK – Homeland Security Criminal Justice BS Option and Minor
66. Northern Virginia Community College, Manassas, VA – HS Operations Specialist Certificate
67. Nova Southeastern University, FL – HS and Anti-Terrorism Preparedness MA & Certificate
68. Ohio State University Minor and Major in Security and Intelligence, International Affairs Pgm.
69. Old Dominion University – Homeland Security Graduate Certificate
70. Pennsylvania State Univ World Campus – Certificate in Homeland Security and Defense
71. Pennsylvania State Univ World Campus – Graduate Certificate in Bioterrorism Preparedness
72. Pennsylvania State Univ World Campus – Masters in HS with Public Health Preparedness
73. Pennsylvania State Univ World Campus – Online Masters of Professional Studies in HS
74. Pennsylvania State Univ., College of Medicine – Bioterrorism Preparedness Graduate Certificate
33. Excelsior College, NY – Certificate in Homeland Security
34. Fairleigh Dickinson University, NJ – Master of Science in Homeland Security with Grad Certs.
35. Fairmont State Community & Technical College, WV – Homeland Security AAS Degree
36. George Mason University – Masters of Public Admin EM & HS Concentration and Certificate
37. George Mason University, Manassas, VA–Bio-Defense Certificates & Graduate Degrees
38. George Washington University, DC – Grad Cert. in HS Emergency Preparedness and Response
39. George Washington University – Master of Professional Studies in Security and Safety Leadership
40. Georgia Perimeter College – Associate of Arts in Homeland Security & Emergency Mgmt
41. Grantham University – On-Line Criminal Justice BS with Homeland Security Specialty
42. Herzing College, Homewood AL –Homeland Security & Public Safety BS
43. Indiana University, Kokomo – Homeland Security and Emergency Management Certificate
44. Indiana University Purdue University Indianapolis – Graduate Certificate in HS and EM
45. Indian River State College – Certificate in Homeland Security
46. John Jay College of Criminal Justice – Interdisciplinary MA Certificate Program in Terrorism Studies
47. Johns Hopkins University – Masters of Government HS Concentration and HS Certificate
48. Kansas City Kansas Community College – Technical Certificate in Homeland Security
49. Kaplan College Online – Terrorism and National Security Mgmt. Certificate, AD/BA levels
50. Kirkwood Community College, Cedar Rapids, IO: Terrorist Agent Control Technology Cert.
51. Lamar Institute of Technology, Beaumont, TX – Homeland Security AAS & Certificate
52. Long Island University, Southampton College – Graduate-Level Advanced Certificate in Homeland Security Management
53. Long Island University – Masters of Science in Homeland Security Management

94. Tennessee Southwest Community College – Homeland Security Certificate
95. Texas A&M University, College Station – Graduate/Undergrad Homeland Security Certificates
96. Thomas Edison State College, NJ – Online Graduate Certificate in Homeland Security
97. Thomas Edison State College, NJ – BS in Homeland Security and Emergency Preparedness
98. Tiffin University, OH – Criminal Justice Masters, Homeland Security Admin. Concentration
99. Tiffin University, OH – BS in Criminal Justice w/ Homeland Security/Terrorism Major
100. Towson University – Master of Science in Integrated Homeland Security Management and a Post-Baccalaureate Certificate in Security Assessment and Management
101. Tulane University, School of Continuing Studies – Homeland Security Studies Program
102. University of Alaska, Fairbanks – Bachelor of EM and HS
103. University of Central Florida - Graduate Certificate in EM and HS
104. University of Cincinnati/Clermont College – Homeland Security Certificate
105. University of Colorado-Colorado Springs – Homeland Security & Homeland Defense Program
106. University of Connecticut – Master of Professional Studies in Homeland Security Leadership
107. University of Denver – Graduate Certificate in Homeland Security
108. University of Denver, University College – Masters in Security Mgmt. w/a Spec. Option and Graduate Certificate in Information Security and Organizational Security
109. University of Findlay, OH – Terrorism Preparedness Training Courses
110. University of Maryland University College – Master Degrees in EM and HS
75. Pennsylvania State Univ. , Fayette Center for Community & Public Safety--HS Certificate
76. Pierce College – Associate in Technology HS/EM
77. Pierce College – Homeland Security/Emergency Management Certificate
78. Pikes Peak Community College, CO – HS & EM Associate of Applied Science/Certificate
79. Post University, Waterbury, CT – Homeland Security Certificate Program
80. Purdue Homeland Security Institute - Homeland Security Specialization
81. Regis University – Certificate in Homeland Security
82. Rivier College – Certificate in Homeland Security/Emergency and Disaster Management
83. Rochester Institute of Technology – Professional Studies MS, Counterterrorism Concentration
84. Rutgers, The State University of New Jersey – Graduate Cert. in Transportation Management: Vulnerability, Risk and Security
85. Saint Louis University, MO – Ph. D. and MS in Public Health: Biosecurity and Disaster Prep.
86. Saint Louis University, MO – Graduate Certificate in Biosecurity
87. San Antonio College – Associate of Applied Science in EM/HS Administration Degree
88. San Diego State University – Master of Science in Homeland Security
89. Savannah State University – Bachelors in EM and HS
90. Sonoma College, SF and Petaluma, CA – HS AAS Degree and HS Certificate
91. Southwestern College, Wichita, KS – Security Management MS, BA, and Certificate
92. Southwestern College, Wichita, KS – Graduate Certificates in Emergency Planning and Enterprise Risk Management
93. Southwest Tennessee Community College – Technical Certificate of Credit for

